

Majandusaasta aruanne

KAITSELIIT

Majandusaasta algus	1. jaanuar 2023. a
Majandusaasta lõpp	31. detsember 2023. a
Registrikood	74000725
Aadress	Toompea tn 8, Tallinn 10142 Eesti Vabariik
Telefon	+372 717 9080
Elektronpost	info@kaitseliit.ee
Kodulehekülg	www.kaitseliit.ee
Audiitor:	KPMG Baltics OÜ

SISUKORD

KAITSELIIDU TEGEVUSARUANNE	3
RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE	18
TULEMIARUANNE	18
BILANSS	19
RAHAVOOGUDE ARUANNE	20
NETOVARA MUUTUSTE ARUANNE	21
RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD	22
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	22
Lisa 2 Kaupade ja teenuste müük	28
Lisa 3 Saadud toetused ja muud tulud	28
Lisa 4 Tegevuskulud	29
Lisa 5 Raha	30
Lisa 6 Nõuded ja ettemaksed	30
Lisa 8 Kinnisvarainvesteeringud	31
Lisa 9 Materiaalne põhivara	32
Lisa 10 Immateriaalne põhivara	33
Lisa 11 Võlad tarnijatele	33
Lisa 12 Võlad töövõtjatele	33
Lisa 13 Maksukohustised	33
Lisa 14 Saadud ettemaksed ja muud kohustised	34
Lisa 15 Eraldised	34
Lisa 16 Pikaajalised kohustised	35
Lisa 17 Kasutusrendid	35
Lisa 18 Seotud osapooled	36
Lisa 19 Aruandekuupäevajärgsed sündmused	36
KESKJUHATUSE ALLKIRJAD 2023. MAJANDUSAASTA ARUANDELE	37
SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE	38
TEGEVUSALADE LOETELU	41

KAITSELIIDU TEGEVUSARUANNE

Kaitseliidu missioon ja eesmärgid

Kaitseliit on Kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ning sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega määratud ülesandeid. Kaitseliidu eesmärk on suurendada vabale tahtele ja omaalgatusele toetudes rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Kaitseliit on alaline, kõrge valmisolekuga vabatahtlik sõjaliselt organiseeritud jõud kõikjal Eestis, eesmärgiga suurendada rahva turvalisust, liita rahvast ja kaitseväge riigi ühiseks kaitseks ning vajadusel kaitsta riiki sõjaliselt.

Kaitseliidu territoriaalne ülesehitus ehk laialdane kohalolek maakondades ning valdades on väärtus, mida tuleb alal hoida ja edasi arendada. Kaitseliit peab kujunema juhtivaks kaitsetahte esindajaks ning edendajaks „koduallas“, sh tuleb edasi arendada Kaitseliidu tegevust vastavalt regionaalsetele eripäradele ning teha koostööd teiste jõustruktuuridega, valitsusasutustega, kohalike omavalitsuse üksustega ja teiste partneritega.

Kaitseliit on laiapõhjaline kodanikuühendus, mis pakub oma liikmeskonnale mitmekülgseid osalusvorme. Kaitseliit seob riigikaitsega vabatahtlikke ning ühiskondlikke algatusgruppe ja pakub neile erinevaid võimalusi riigikaitstes osalemiseks.

Kaitseliit arendab oma organisatsiooni kaasaegsete juhtimispõhimõtete alusel administreeritava avalik-õigusliku juriidilise isikuna.

Tuginedes Kaitseliidu arengukavale 2030 on Kaitseliidu peaeesmärk täpsustatud alljärgnevalt: aastaks 2030 on Kaitseliit vabatahtlik riigikaitseorganisatsioon, kus on välja kujunenud selgelt eristuvad VVV (võitlejad, võimendajad, võimaldajad) ja millest tekib liitmõju ning mis võimaldab kaasata vabatahtlikke vastavalt nende kompetentsile, et toetada laiapindset riigikaitset kogu riigi ulatuses. Peaeesmärk saavutatakse alljärgnevate alaeesmärkide täitmise kaudu:

1. Kaitseliidu baasil moodustatavad üksused on täielikus lahinguvalmiduses ja jätkusuutlikud;
2. Kaitseliidu roll laiapindses riigikaitstes on defineeritud ja organisatsioon on valmis seda rolli täitma;
3. Eestit väärtustav kasvatustöö süsteem on loodud;
4. Kaitseliidu struktuur on kooskõlas Eesti ühiskonna arengu ja vajadustega;
5. Kaitseliidu peaeesmärgi täitmist toetavad süsteemid ja võimekused on loodud.

Organisatsiooni juhtimine

Kaitseliidu tegevus on reguleeritud 01.04.2013 jõustunud Kaitseliidu seaduse ja sellel põhinevate õigusaktidega. Kaitseliitu juhib Kaitseliidu ülem, kes allub vahetult Kaitseväge juhatajale. Aruandeperioodil oli Kaitseliidu ülem kindralmajor Riho Ühtegi. Kindralmajor Ilmar Tamm nimetati Kaitseliidu ülemaks 16. detsembril 2023.

Kaitseliidu juhtimises osalevad kollegiaalsed organid, milleks on keskorganid ja struktuuriüksuse ning selle allüksuse juhtorganid.

Kaitseliidu keskjuhatuse valitavad liikmed olid 2023. aastal esimeses pooles Heino Piirsalu, Teet Kurs ja Kalev Konso. Kaitseliidu keskkogu 03.06.2023 otsusega jätkasid juhatuse liikmetena Heino Piirsalu ja Teet Kurs. Uueks keskjuhatuse liikmeks valiti Villu Õun.

Ametikohajärgselt kuuluvad keskuhatusse Kaitseliidu ülem (kindralmajor Riho Ühtegi kuni 15.12.2023 ja alates 16.12.2023 kindralmajor Ilmar Tamm) ja Kaitseliidu peastaabi ülem (kolonel Eero Rebo). 2023 aastal toimus 24 keskuhatuse koosolekut.

Kaitseliidu keskkogu 03.06.2023 otsusega kinnitati Kaitseliidu vanematekogusse Neeme Väli, Harry Hein, Leo Kunnas, Olavi Tammemäe, Tarmo Pihlik, Artur Tiganik, Kalev Härk, Mart Reino, Meelis Kiili ja Ervin Tamberg.

Kaitseliidu keskkogu 03.06.2023 otsusega valiti keskrevisjonikomisjoni liikmeks Ulvar Leipalu, Sille Arikas ja Heiki Pajur. Kaitseliidu keskrevisjonikomisjoni asendusliikmeks valiti Toomas Häng, lisaks neile jätkavad keskrevisjonikomisjonis varasemalt valitud liiketest Tiit Pruul ja Aleksandra Zaverjuhha.

Keskkogu koosolekuid toimus 2023. aastal kahel korral.

Kaitseliidu tegevus 2023 aastal

Kaitseliidu seaduses püstitatud ülesanded ja eesmärk ning Kaitseliidu arengukava 2030 kaudu täpsustatud eesmärgid on transformeeritud Kaitseministeeriumi valitsemisalas antud suunistele vastavalt Kaitseliidus kasutusele võetud tegevuspõhise riigieelarve (TERE) teenuste sisule ning plaanitavatele tulemustele läbi riigikaitse arengukava 2022-2031 ning Kaitseministeeriumi valitsemisala arengukava 2023-2026. Kaitseliidu struktuuriüksuste tegevus on läbivalt seotud TERE põhiteenustega. Kaitseliidu tegevus panustas 2023.aastal seitsmesse põhiteenusesse, ühte avalikku sektorit teenindavasse ja kaheksasse tugiteenusesse.

Avalik tegevusaruanne Kaitseliidu arengukavas esitatud tegevusliinide ja põhiteenuste lõikes on esitatud allpool. Detailsem ülevaade Kaitseliidu ülema 2023. aasta väljaõppe- ja tegevuskava täitmisest on asutusesiseseks kasutamiseks piiranguga ning täidetud ülesande täitmise monitoorimise tööriistas. Kaitseliidu tulemusaruanne on Kaitseministeeriumi etteantud formaadis koostatud selleks ettenähtud Kaitseministeeriumi koostöökeskkonnas.

Sõjalise kaitse võime tegevusliini olulised sündmused ja arengusuunad läbi kahe TERE põhiteenuse - üksuste alalhoidmine ja üksuste väljaõpe:

Maakaitse allüksuste ettevalmistamine sõjalise valmisoleku neljas aspektis toimusid läbi aasta. Erilises fookuses oli üksuste mehitamine ja väljaõpe. Oluline edasimineku oli 2022. aastal algatatud Eesti sõjalise kaitse tugevduspaketiga, kus maakaitse võimendamiseks loodud üksused said mehitatud ning õppekogunemise kaudu väljakutsutuna värskendusväljaõppe. Kaitseliidu maakaitseringkonnad osalesid Kaitseväe 2023 aastakäsu ajal mitmetel Kaitseväe, NATO ja mitme riigi õppustel, samuti viid läbi maakaitseringkondade tasandi õppusi. Allpool antakse lühiülevaated tähtsaimatest pingutustest.

Põhja maakaitseringkonna õppusel HUNT 2023 keskenduti 2023. aastal peamiselt 411. maakaitsepataljoni ettevalmistamise hindamiseks. Lisaks osalesid õppusel Kaitseliidu Tallinna ja Harju maleva lahing- ja maakaitse kompaniid, samuti liitlased Lätist ja Leedust. Õppus toimus kümnendat korda ning tegu on Põhja maakaitseringkonna iga-aastase plaanilise õppusega. Õppusest võttis osa üle 1300 osaleja. Õppus toimus 14.-16. aprillil Lääne-Harjumaal, Harku, Keila, Saue ja Lääne-Harju vallas. Maakaitsepataljon osales õppusel KEVADTORM 2023 maikuus, kus tema erinevaid soorituse aspekte hinnati. Õppuse käigus anti maakaitsepataljonile positiivne hinnang.

Kirde maakaitseringkonna õppus PÕHJAKONN 2023 toimus juba viieteistkümnendat korda. Seekord algas õppus Naiskodukaitse poolt korraldatud evakuatsiooni harjutusega „Miljon Miksi 2023“. Evakuatsiooni harjutuse eesmärk oli testida koostööd erinevate riigiasutustega ning

hinnata Kaitseliidu poolt ettevalmistatud evakuatsioonirühmade võimekust ning taset. Evakuatsiooni harjutusele järgnes sujuvalt õppus Põhjakonn 2023 ise, mille eesmärk oli maakaitseüksuste treenimine ning nende lahinguvalmiduse ja reageerimiskiiruse tõstmine. Maakaitseringkonnast osalesid õppusel Alutaguse, Jõgeva, Järva ja Viru malevate lahingukompaniid, keda toetasid tagalakompanii, pioneerirühm, luure, tankitõrje- ja raketirühm. Õppus toimus 14.-21. aprillil 2023 ja sellest võttis osa ligi 1200 kaitseliitlast ja naiskodukaitsjat. Õppuse eemärgid saavutati.

Lisaks oli Kirde maakaitseringkonnal võimalus osaleda õppusel SWIFT RESPONSE 2023, mille raames lahendati koostöös liitlasüksustega erinevaid kaitse- ja rünnakuülesandeid. Õppus toimus ringkonna jaoks ajavahemikul 10.-14. mai, kus koostöökogemuse said Alutaguse, Järva ja Viru malevate üksused.

Lõuna maakaitseringkonna valvsus ja tegutsemisvõime pandi proovile lisaõppekogunemisega OKAS 23-2, mis toimus 05-07. mail. Õppuse eesmärk oli lahinguvalmiduse kontrollimine, mille käigus kontrolliti riigikaitse käsuaeha toimimist, samuti harjutati varitsuste planeerimist ja läbiviimist ning kontroll-läbilaskepunkti rajamist ja nende rajamisega kaasnevaid tegevusi. Lisaõppekogunemisel osales üle 600 Kaitseliidu Lõuna maakaitseringkonna Tartu, Põlva, Võrumaa, Valgamaa ja Sakala maleva koosseisus maakaitse üksustesse kuuluvat reservväelasest Kaitseliidu liiget. Õppust toetas ca 300 Kaitseliidu liiget.

Lääne maakaitseringkonna vastutusalas toimus mitmeid maakaitseringkonna õppusi, suurim neist oli iga-aastane suurõppus ORKAAN. Õppus keskendus kaitseliitlaste lahinguvalmiduse tõstmisele ning võimekuse arendamisele sõjalise riigikaitse raames. Seekord olid fookuses erinevad julgestusülesanded, eelkõige olulise taristu kaitse. Õppusest võttis osa ligikaudu 2000 kaitseliitlast, naiskodukaitsjat, kaitseväelast ja liitlast, kes jaotusid mitmele õppealale. Õppuse aktiivsem faas toimus 2.-3. detsembril. Õppusele kaasati kõik allüksused ning evakuatsioonirühmad. Olulise panuse õppuse õnnestumisse andsid ka Kodutütred ja Noorkotkad, kes osalesid evakuatsiooniõppustel.

Erinevate Kaitseväe ja maakaitseüksuste juhtimistoe tagamiseks osalesid Kaitseliidu küberkaitseüksuse liikmed õppusel KEVADTORM 2023, CYBER BLITZ 2023 ja CYBER COALITION 2023 (CC23). CC23 on NATO küberkaitse õppus ja mille eesmärk oli harjutada määratud küberoperatsioonide eesmärkide saavutamist MDO (Multi Domain Operations) raames, otsuse vastuvõtmise protsessi, tehnilisi- ja juhtimisprotseduure ning koostööd osalejate (NATO ja partnerriikide) vahel, kaasates NATO ja rahvuslikke küberkaitse võimeid. Õppuse viis läbi sihtasutus CR14 Tallinnas. Sidevõimekuste testimiseks ja juhtimise toetamiseks viidi Kaitseliidus lisaks läbi neli side valdkonna õppust COMMEX ja KÜBERMATS 2023 (mõlemad sidesüsteemide harjutused), kuhu olid kaasatud kõik maakaitseringkonnad.

Kaitsevägi ja Kaitseliit korraldasid 2023. aasta sügisel õppuse OPERATSIOON USSISÕNAD 2023, mille käigus anti täiendväljaõpe maakaitsestruktuuri määratud reservväelasele. Õppusel värskendati osaleva isikkoosseisu sõjalisi baasteadmisi. Väljaõpe oli jagatud ülemate väljaõppeks, põhikkoosseisu väljaõppeks ja üksuse koostegevusharjutuseks. Õppusel osalevatel üksuse ülematel oli rohkem vabadust kui tavapärase sõjaliste õppuste ajal, võimaldades neil iseseisvalt oma üksuse tegevusi korraldada ja planeerida etteantud territooriumil. Õppus puudutas kõiki nelja maakaitseringkonda augusti lõpust kuni oktoobri keskpaigani. Õppuse keskmes olid Eesti sõjalise kaitse tugevduspaketi kaudu ellu kutsutud maakaitseüksuste võimendamiseks moodustatud allüksused, mille isikkoosseis (ca 7 400) läbis õppekogunemise käigus taasteõppe ning nad olid võimelised täitma võimekirjelduses määratud ülesandeid maleva vastutusalas. OPERATSIOON USSISÕNAD 2023 näol oli tegemist Eesti ajaloo suurima reservväelaste väljaõpetamisele keskenduva õppekogunemisega.

Aasta lõpupingutus kulmineerus Kaitseväe diviisi juhitud staabiõppusega DECISIVE LANCER 2023. Õppuse eesmärgiks oli valmistada ette maakaitse ringkondade juhtimispunkte kriisi ja sõjaaja ülesannete täitmiseks koostöös teiste kaitseväe üksustega ja riigiasutustega. Õppusel osalesid Kaitseväe ja Kaitseliidu üksused ning siseturvalisuse eest vastutavad Politsei- ja Piirivalveamet ning Päästeamet. Õppuse eesmärgi täitmiseks kaardistati maakaitseringkondade ülesanded siseministeeriumi ametkondade toetamisel eriolukorras ja kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal ning harjutati nende täitmist paralleelselt sõjalise kaitse ettevalmistustega. Lisaks harjutati maakaitseringkondade staapide tegevust kaitsvate operatsioonide planeerimisel ja juhtimisel. Kokku osales õppusel ligi 350 inimest.

Mittesõjalise kaitse võime tegevusliini olulised sündmused ja arengusuunad läbi ühe TERE põhiteenuse - laiapindse riigikaitse ettevalmistamine ja toetamine:

Riigikaitse arengukava 2022-2031 loetleb Kaitseliidu peamiste tegevussuundadena kübervaldkonda riigi toimepidevuse tagamise toetamisel, Siseministeeriumi valitsemisala toetamist evakuatsiooni läbiviimisel, tsiviil-militaarkoostöö ülesande täitmist kodumaakonnas, maakaitseringkondade logistilise toe ja ringkonnastaapide olukorrateadlikkuse arendamist ning vägivallatu vastupanu võime loomist.

Lähtudes eeltoodust keskenduti 2023. aasta jooksul sihtüksuste ja võrgustike mehitamisele ja väljaõppe läbiviimisele. Kokku jätkati üheksa mittesõjalise võime loomisega: küberväe sihtüksus RIA, evakuatsiooni sihtüksus, info- ja kogukonna sihtüksus, logistikavõrgustiku sihtüksus, vaatlusvõrgustiku sihtüksus, juhtimise toe sihtüksus, formeerimise toe sihtüksus, Kaitseliidu ülemaja juhtimiselemendi sihtüksus ning vägivallatu võitluse võrgustik.

Märtsis kinnitati "Kaitseliidu kriisitegevuste korraldamise plaan", mille alusel nähakse ette riigikaitse laia käsitluse sihtüksuste ja maakaitse üksuste kaasumise korraldus riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste toetamisel.

Märtsis ja aprillis viidi läbi vaatlusvõrgustiku sihtüksuse koordinaator-vaatlejate pilootkursused. 2023.aasta jooksul toimus 7 evakuatsioonirühmade baaskursust, lisaks viidi läbi erinevaid erialaväljaõppeid ning läbi aasta toimusid evakuatsioonirühmadele suunatud väiksemad harjutused.

Evakuatsiooniõppus MILJON MIKSI 2023 toimus mais Kirde maakaitseringkonnas korraga neljas kohas - Narvas, Jõgeval, Koerus ja Kadrinas. Õppuse raames harjutati evakuatsioonirühmade protseduurilisi tegevusi evakuatsioonipunktide ülesse seadmisel, töös hoidmisel ning töö lõpetamisel. Põhiline eesmärk oli rühmadel evakueeritavate vastuvõtmine ning käitlemine evakuatsioonipunktides.

Teine suurim, äramärkimist vääriv, sündmus oli Riigikantselei eestvedamisel toimunud suurõppus CREVEX 2023. Õppuse raames said oma treenitud oskuseid testida evakuatsiooni sihtüksuse Tallinna, Harju ja Rapla evakuatsioonirühmad. Õppuse põhiline pingutus evakuatsiooni kontekstis oli just evakuatsioonikohtade ettevalmistamine ja evakueeritute vastuvõtt ning evakuatsioonikohas töö korraldamine. Õppuse stsenaariumi käigus harjutati ka evakuatsioonikoha „hüpet“ algsest kohast alternatiivkohta. Õppuse raames mängiti läbi ca 1000 isiku evakueerimine Muugal aset leidnud sündmuse ajal. Lisaks evakuatsioonirühma liikmetele jagus Naiskodukaitse liikmeid ka õppuse käigus üles seatud regionaalsesse ja riiklikku staapi, kogunemispunkti esmaabi tagajateks ja kriisitöötubade läbiviijateks, aga ka erinevatesse abistavatesse tegevustesse evakuatsioonialal ning ka evakueeritavateks ja evakuatsiooni protsessi hindajaks. Riigikantselei staabis olid juhtimise toe sihtüksuse liikmed.

Õppuse ORKAAN raames viidi läbi evakuatsiooniõppus Pärnumaal, Läänemaal ja Saaremaal, eesmärgiga kontrollida evakuatsioonirühmade valmisolekut avada evakuatsioonikohad, neid töös hoida ja ka sulgeda. Läänemaal avati kaks evakuatsioonikohta. Pärnumaal avatud evakuatsioonikoht vahetas asukohta ning koliti koos evakueeritavatega uude kohta. Saaremaal avati evakuatsioonikoht koos Hiiumaa evakuatsioonirühmaga, eesmärgiga kokku harjutada. Kokku osales üle 115 EvakR liiget. Õppusele olid kaasatud ka erinevad koostööpartnerid (Päästeamet, Punane Rist, valdade esindajad).

Kaitseliidu ülema juhtimiselemendi sihtüksuse põhiliseks praktiliseks tegevuseks kujunesid õppused OPERATSIOON USSISÖNAD, CREVEX ja DECICIVE LANCER. Sihtüksus toimetab nende õppuste eel ja ajal kui olukorra monotoorija ning situatsioonist lähtuvalt Kaitseliidu ülema otsuste ettevalmistaja. Põhiliseks treenitavaks sihtgrupiks sihtüksuses olid juhtimiselemendi operatsioonide grupi liikmed koos staabiassistentidega ning „ad hoc“ meetodil kokku kutsutud planeerimisgrupi liikmed.

Muid Kaitseliidu sihtüksuseid, nagu juhtimise toe, formeerimise toe, logistikavõrgustiku, info- ja kogukonnavõrgustiku ning küberkaitse sihtüksust RIA (Riigi Infosüsteemi Amet) kaasati erinevates maakaitseüksuste toetavates tegevustes käesolevas aruandes välja toodud ning muudel malevate õppustel või harjutustel.

Näiteks, novembris toimus Riigi Infosüsteemi Ameti eestvedamisel riigi küberreservi õppus, kus küberreservi kuuluvate IT- ja küberturvalisuse ekspertide ülesanne oli leida häkkerid Tele2 ja Elektrilevi IT-süsteemidest. Õppuse põhifookus oli treenida etteantud legendi alusel, kuidas suuremahulisele rünnakule riigi abiga lõpp teha ning küsida appi vajalike tehniliste teadmistega eksperte. RIA pidi stsenaariumi alusel selgeks tegema, milliste tehniliste oskustega eksperte on ettevõtetele tarvis, et tormi varjust kerkiv küberkriis lahendada. Seejärel reserv aktiveeriti ja nad saadeti ettevõtetele appi.

Aasta lõpus tehti ettevalmistused täiendava sihtüksuse moodustamiseks. Moodustati valvete sihtüksus, mille põhiringutus on ministri määratud alaliste ja ajutiste objektide ning riigikaitseeaduse mõistes riigikaitseobjektide valve korraldamine nii rahu-, kui ka kriisi ajal. Sihtüksuse dokumentatsiooni väljatöötamist alustati 2023. aasta lõpus ning nende kinnitamine jääb 2024. aasta algusesse.

Väärtuskasvatuse tegevusliini olulised sündmused ja arengusuunad läbi nelja TERE põhiteenuse – noorte isamaaline kasvatus, riigikaitsealagrite läbiviimise toetamine, kaitsetahte kujundamine ja strateegiline kommunikatsioon:

Noorte isamaaline kasvatus

2023 aasta algas Tartus Kodutütarde (KT) ja Noorte Kotkaste (NK) keskkogudega, kus võeti kokku 2022. aasta tulemused, tutvustati väljaõppe prioriteete ja arutati, kuidas noorte arengukava elluviimist jätkata. Oluliseks sammuks sel aastal kujunes ka väljaõppeprotsessi raamistamine uue juhendiga. 2023. aasta kujunes tegusaks aastaks, kus noored oma oskusi näitasid ja end proovile panid. Veebruaris toimus „Valge välg“ võistlusmatk Valgamaal, augustis militaarlaager, juunis kodutütarde patrullmatk „Ernake“ ja juulis Noorte Kotkaste patrullmatk „Mini-Erna“. Patrullmatkadest võtsid osa ka külalisvõistkonnad Lätist ja Leedust. Suurlaager „Spekter“ toimus maakondlike all-laagrite formaadis. Nendes 16 all-laagris osalejaid oli piirkondlike laagrite peale kokku üle 2184, sealhulgas ka külalisnoored teistest riikidest. Laagrites osalejad said võimaluse osaleda praktilistes töötubades, teha sporti ja meeskonnatööd, omandada oskusi ja teadmisi, mida saab kasutada kodutütarde ja noorkotkaste järgukatsete sooritamisel. Augustis toimusid kodutütardele linnalaager ja noorkotkastele pealinnalaager, samuti Saaremaal aset leidnud noorte suvekool. Üle-eestilist noorte suvekooli korraldati juba viiendat korda. 2023. a suvekool oli eriline selle poolest, et korraldajateks olid noored ise, alustades tegevuste ideekorjest kuni ürituse läbiviimiseni.

Sügisesse jäi nooremate matkamäng Pärnumaal. Üle-eestiliste ürituste kõrval toimusid tegevused ka rühma ja maakonna tasandil. Noortejuhtide koolitamiseks toimus traditsiooniliselt kaks vabatahtliku noortejuhi kursust, kaks noorteinstruktorite seminari, koostöös Kaitseliidu Kooliga koolitaja algkursus, koostöös Viljandi Kultuuriakadeemiaga korraldati seikluskasvatuse kursust, laagri kasvataja-juhi kursust. Noortejuhtide tunnustamiseks valiti aasta parimad noortejuhid ja noorliikmed, jagati organisatsioonide parimatele tunnustusi ka organisatsioonide aastapäevadel.

Koostöös Kaitseministeeriumiga 2017. aastal loodud noorte isamaalise hariduse programmi (IHP) raames jätkati Kaitseliidu noorteorganisatsioonides tegevusi, kaasates tegevustesse ka organisatsiooniväliseid noori. IHP soodustab uute rühmade avamist ja juba olemasolevate rühmade tegevuse innustamist. Programmi raames avaneb võimalus projektitaotluste esitamise järgselt toetada eelarveliste vahenditega rühmategevusi, et pakkuda noortele seikluslikumat ja mitmekesisemat kogemust ning toetada nende väljaõpet. IHP raames on läbi viidud noortejuhtide stipendiumikonkurss, noorte omaalgatuslike taotluste konkursi kaks vooru, rühmataotluste neli vooru. Sellega on tegevust mitmekesistatud ja toetatud noorte kaasatust väljaõppeprotsessi, toetatud noortejuhtide enesetäiendust noortejuhtidele eraldatud stipendiumite formaadis.

Aktiivne kaitsetahe on Kaitseliidu noortel viiendiku võrra kõrgem ja nad on kaitsevaldkonnast keskmiselt rohkem huvitatud, mis selgus koostöös Kaitseministeeriumiga läbiviidud uuringust. Aastal 2023 kasvas Noorte Kotkaste liikmeskond noorliikmete osas 74 liikme võrra. Kodutütarde noorliikmete osas sai püstitatud eesmärk sai ületatud 195 liikme võrra.

2023 aastal toimunud rahvusvahelises koostöös osales üheksas eri ettevõtmises kokku 123 liiget Kodutütarde ja Noorte Kotkaste ridadest. Aasta lõpul sõlmiti Eestis ka uus koostöölepe parterorganisatsioonidega Lätist, Leedust, Ühendkuningriigist, Poolast, mis loob uusi koostöövõimalusi aastaks 2024.

Riigikaitse laagrite läbiviimise toetamine

Riigikaitseõpetus on mitmekülgne valikõppeaine koolis. Kui 2023. aasta kevadeni oli riigikaitseõpetus koolides kavas valikainena, siis alates 2023. aasta sügisest on see kõikidele gümnasistidele kohustuslik. Peamine roll riigikaitse laagrite korraldamises on alates 2022. aastast Kaitseliidu korraldada. Lisaks laagrite korraldamisele panustavad kaitseliitlased suuresti ka koolides riigikaitseõpetuses teoreetilise poole õpetamisel.

Tegevuse plaanisel võeti eeldus, et muudatus toob tõenäoliselt kaasa ka osalemise suurenemise valikkursusel „Praktiline õpe välilaagris“ ehk välilaagris. Gümnaasiumiastme valikaine „Riigikaitseõpetus“ valikkursuse „Praktiline õpe välilaagris“ raames viis Kaitseliit läbi 29 riigikaitseõpetuse välilaagrit 132 koolile. Välilaagrites osales kokku 4 490 õpilast.

Kaitseressursside Ameti poolt viidi 2023. aastal läbi uuring laagris osalenutele, mille üheks mõõdikuks ja sihttasemeteks seati riigikaitse laagriga rahulu protsent. Mõõdikuks seatud 70% tulemus osutus tegelikkuses pisut väiksemaks - 67,4%. Teise mõõdikuna hinnati hoiakut, kuivõrd laagri läbimine mõjutab positiivselt nende ajateenistusse või Kaitseliitu astumist. Mõõdikuks seatud näitajat eeldati suuremana kui 60%. Tegelik tulemus osutus 25,8%.

Kaitsetahte kujundamine

Kaitseliidu struktuuriüksused viisid läbi siseseid ja avatud sõjaväelise ja mittedõjaväelise väljaõppeüritusi. Kõik struktuuriüksused viisid läbi vähemalt kaks laskevõistlust. Alutaguse, Tallinna ja Harju malevad viisid läbi karikasarjavõistlused. Kokku korraldasid Kaitseliidu struktuuriüksused 76 sõjalis-sportlikku üritust.

Aasta jooksul viidi läbi meistrivõistlused õhkrelvadest laskmises, võrkpallis ning pikamaa laskmises. Viievõistlust viidi läbi avatud või ringkondlikul tasandil. Lisaks viidi läbi meistrivõistlused sõjalises kolmevõistluses, orienteerumises. Maakaitseringkonna kvalifikatsioonivõistlused toimusid taktikalises laskmises, sõja- ja sportrelvadest laskmises ja kolmevõistlus avatud või ringkondlikul tasandil. Kokku oli erinevatel üritustel üle 1 500 osaleja.

Kaitseliidu ülem omistas 2023. aastal 20 kõrgeimat laskur- ja kütiklassi nimetust "ESIKÜTT" (Esikütt tabab distantil 10m kuni 300m märklehe südamikku esimese lasuga).

Rahvusvahelisel areenil toimusid 2023. aastal Põhjamaade Talimängud, EROK (Eesti Reservohvitseride Kogu) mitmevõistlus, JS Spordimängud, EROK laskevõistlus ja Balti CISM laskevõistlus.

Kaitseliitlaste kehalise võimekuse hindamiseks viidi läbi kehalise võimete testid või osaleti sõjalisel kolmevõistlusel. Rakendati sõjalise mitmevõistluse klassinormid. Sõjalises kolmevõistluses omistas Kaitseliidu ülem esmakordselt klassinormide täitjatele 3 - I klassi, 14 - II klassi, 19 - III klassi ja 15 - IV klassi koos vastava tunnistuse ja rinnamärgiga.

Oktoobris kinnitas Kaitseliidu ülem Kaitseliidu spordikontseptsiooni. Kontseptsiooniga on võimalik tutvuda Kaitseliidu kodulehel.

Kaitseliit tähistas 23. juunil võidupüha Viljandis. Päeva tippsündmus, paraad Viljandi Vabaduse platsil kulmineerus üle 900 osalejaga nii Eestist kui välismaalt. Ravis olid kaitseliitlased, naiskodukaitsjad, kodutütred ja noorkotkad Lõuna maakaitseringkonnast, lisaks partnerid Politsei- ja piirivalveametist ning Päästeametist. Liitlas- ja partnerriikidest osalesid paraadil esindused Soomest, Leedust, Lätist, Taanist, Poolast, Ameerika Ühendriikidest, Ühendkuningriikidest, Prantsusmaalt ja Rootsist. Viljandi paraadi tegi eriliseks taastatud Vabadussõja mälestussamba avamine. Viljandi linnapea Madis Timpson usutles, et et kaks sündmust täiendavad ja võimestavad teineteist ning 23. juuni on üks pidulik, ilus ja kauaks meelde jääv päev nii viljandlaste kui kogu Eesti jaoks. Vabariigi President andis paraadil kaitseliitlastele ja naiskodukaitsjatele üle võidutule, mille nad viisid edasi oma kodumaakondadesse.

Naiskodukaitse ringkondades viidi 2023. aasta jooksul läbi mitmeid elanikkonnale suunatud kriisikoolitusi nii kontakt- kui ka veebikoolitustena. Näiteks tehti koolitusi Kaitseressursside ameti ja Muinsuskaitseameti töötajatele, koolituspäev Päästeameti elanikkonnakaitselise valdkonna töötajatele ning anti elanikkonnakaitselaseid teadmisi edasi vabariiklikul matemaatikaõpetajate seminaril, Arvamusfestivalil ja koolituspäeval Prokuratuuri töötajatele.

Kokku sai aasta jooksul Naiskodukaitse abil kriisivalmiduse õppest osa ligikaudu 21 500 inimest väljaspool organisatsiooni. Neist umbes pooled osalesid spetsiaalselt läbiviidud õppel ja ülejäänud puutusid teemaga kokku erinevatel avalikel üritustel, kus Naiskodukaitse liikmed kriisivalmiduse teemat tutvustasid (CREVEX'i ohutuspäev, messid, külapäevad, laadad jne). Riigikaitselaagrites korraldati "Ole valmis!" teemalisi infopunkte.

Mobiilirakendus „Ole valmis!“ ehitati ümber uuele tehnilisele platvormile, millega tõsteti turvalisust, töökindlust ja kiirust. Sisu uuendati jooksvalt terve aasta jooksul. Läbi aasta toimus äpi „Ole valmis!“ tutvustamine kriisikoolitustel ja avalikel üritustel ringkondades, "Ole valmis!" laagris Narva-Jõesuus, Võrumaal, infovastupidavuse koolitajate koolitusel, CREVEX ohutuspäeval Tallinnas. 27.11.-17.12. toimus "Ole valmis!" reklaamikampaania Päästeameti tellimusel. Klippe esitati Reporteris ja jututunde tehti Kuku raadio "Julge olla" saadetes. Lisaks korraldas Naiskodukaitse kaks „Ole valmis“ ohutushoiulaagrit organisatsiooniväliste naistele ja nende lastele. Üks laager toimus juunikuus Narva-Jõesuus, see oli kakskeelne laager, töötoad toimusid nii eesti kui vene keeles. Osalejaid oli ligikaudu 50. Teine laager toimus augustikuus

Võrumaal, osales ligikaudu 130 naist. Aasta lõpuks kujunes „Ole valmis“ äpi viimaste aastate allalaadimiste kogusummas 111 000 allalaadimist (u 4000 lisandus aastalõpu kampaaniaga).

Mobiilirakendusest „Ole valmis!“ leiab juhiseid erinevates olukordades käitumiseks. Näiteks mida teha siis, kui elekter on ära läinud, oled metsa eksinud või kuidas anda esmaabi. Infot saab veel näiteks tule- ja veeohutuse, loodusõnnetuste, elutähtsate teenuste katkestuste, küberturvalisuse ja erinevate julgeolekuohtude kohta. Arvestades info hulka, on kasutajale abiks nii teemade kategoriseerimine kui ka otsingumootor, mis aitab kiirelt leida vajamineva.

Rakenduse kõige interaktiivsem osa on koduste varude testimine, kuhu saab üles märkida enda olemasolevad varud, millega nädal kriisilukorras oma perega üle elada. Seejärel saab oma varude nimekirjale tagasisidet ning vajadusel kutsutakse kasutajat üles neid täiendama, et võimalikuks kriisilukorras valmis olla.

Mobiilirakenduses on võimalik läbida küberhügieeni alusõppe moodul. Läbides kõik õppetükid, saad paremad teadmised, kuidas ennast kaitsta küberruumist lähtuvate ohtude ja rünnakute eest. Kiirelt leiab rakendusest erinevad kasulikud telefoninumbrid, alates hädaabinumbri kuni mürgistusinfoni, millele saab keskkonnast otse helistada.

Rakendus on kasutatav ilma netiühenduseta ning sisuga saab tutvuda lisaks eesti keelele ka vene ja inglise keeles.

Väärtuskasvatuse süvendamiseks viidi aasta jooksul läbi erinevaid pika aja jooksul väljakujunenud tähtpäevadel üritusi, kus mälestati ajaloolisi sündmuseid ja tutvustati Kaitseliidu tegevusi, et elanikkonnal oleks parem teadmine Kaitseliidu olemusest.

Strateegilise kommunikatsiooni valdkonnas põhitegevused 2023.aastal:

2023. aastal läbiviidud avaliku arvamuse uuringu järgi on Kaitseliidu usaldusväärsus Kaitsevägega sarnasel tasemel – Kaitseliitu peab usaldusväärseks 76% elanikest, sealjuures 88% eestlastest ja 51% muu rahvuse esindajatest. Aastaga on märkimisväärselt kasvanud Kaitseliidu usaldusväärsus muust rahvusest elanike seas (+7%). Riigikogu, presidenti, Kaitseliitu ja kohalikke omavalitsusi usaldavad enim 60–74-aastased Eesti elanikud. Piirkondlikult on usaldus Kaitseliidu vastu suurim Lääne–Eestis (87%). Kaitseliidu kõige olulisemateks ülesanneteks peetakse 2023. aastal valmistumist elanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul, osalemist päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral ning pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks. Kolmes Kaitseliidu kõige olulisemaks peetavas ülesandes ei ole viimase aasta jooksul olulisi muutusi toimunud.

Meedia huvi Kaitseliidu tegevuste vastu on igapäevane ja seda enamasti maakondlikes väljaannetes. Rahuldaval määral tunneb Kaitseliidu vastu huvi ka üleriigiline meedia. Jätkuvalt on läbivaks teemaks Ukraina sõda ja Kaitseliidu liitujate arv. Sarnased teemad on läbivad ka välisajakirjanduse puhul, mis külastab kaitseliitlasi keskmiselt 2-3 korda kuus. Aasta lõikes on hinnanguliselt 90% kajastustest olnud neutraalsed või positiivsed, mis kindlasti aitab kaasa Kaitseliidu usaldusväärsusele.

Kaitseliidu nähtavuse ja sõnumite leviku suurendamiseks tehti postitusi sotsiaalmeedia erinevatel platvormidel. Aktiivsus tõusis märgatavalt, näiteks I kvartalis jõudsid postitused 90,5 tuhande inimeseni. Postitustel näitas aktiivsust (jagas, märkis meeldivaks, kommenteeris) 15,6 tuhat inimest. Postitusi tehti veidi üle 200. II kvartalis jõudsid postitused pea 61 tuhande inimeseni ning kaasus ligi 16 tuhat inimest. Postitusi tehti 193. III kvartalis jõudsid postitused 45 tuhande inimeseni ja kaasumiste arv oli pea 16 tuhat. Väiksem arv on seletatav asjaoluga, et tegemist oli enamasti suvise (juuli, august) ajaga ning seega nii postituste kui ka üldine aktiivsus

oli madalam ning postitusi oli 230. Viimases kvartalis jõudsid postitused 135 tuhande inimeseni ja kaasumiste arv oli 15 tuhat.

Ajakirija „Kaitse Kodu!“ anti 2023. aastal välja 8 korda. Ka sel aastal jätkus Kaitse Kodu! mittesõjaliste sihtüksuste tegevuse tutvustus. Kaheksanda Kaitse Kodu! vahel ilmus Kaitse Kodu! sihtüksusi tutvustav 24 leheküljeline brožüür, mille alusel saavad Kaitse Kodu! liikmed ja ka inimesed elanikkonna hulgast teha oma valikuid kriisiks valmisolekuks – valides endale sobiva eriala Kaitse Kodu! olles või Kaitse Kodu! astudes. Kaitse Kodu! on kättesaadav ka veebiversioonina: https://issuu.com/kaitse_kodu.

Toetavad võimekused ja süsteemid tegevusliini olulised sündmused ja arengusuunad läbi üheksa TERE tugiteenuse:

31.12.2023 seisuga oli Kaitse Kodu! kokku 29 927 liiget, nendest 17 739 kaitse Kodu! lased, 3 866 naiskodukaitsjad ning 7 989 noored kodutütred.

Kaitse Kodu!, kui organisatsiooni edasise arengu tarbeks koostati Kaitse Kodu! arengukava (KLAK) 2035 kavand. Algse plaani kohaselt pidi KLAK 2035 saama kinnituse Kaitse Kodu! keskkogult 20.01.2024, kuid seoses uue Kaitse Kodu! ülema nimetamisega 2023 detsembris, lükkub KLAK 2035 kinnitamine edasi juulikuusse 2024. aastal.

Kaitse Kodu! rahvusvahelise koostöö

Rahvusvahelise koostöö eesmärk Kaitse Kodu! on arendada riigikaitse kogemuste vahetamist sõsar- ja partnerorganisatsioonidega vastavalt juhtkonna poolt püstitatud prioriteetidele, toetades elanikkonna riigikaitse ettevalmistamise parendamist ja Kaitse Kodu! liikmetele mitmekesise täiendõppe võimaldamist.

Väga olulisel kohal oli ja on ka edaspidi koostöö Ukraina suunal, täpsemalt Ukraina snaiprite ja täpsusküttide väljaõpe Eestis ning neile varustuse andmine.

Aruandeperioodil üle saja välislähetuse, mille hulgas olid kaitse Kodu! laste osalemine erinevatel väljaõppeüritustel, sõjalis-sportlikel võistlustel, koostöönoupidamistel ja partnerorganisatsioonidel tähtpäevadel. Sama palju toimus Kaitse Kodu! korraldatud üritusi Eestis, millel osalesid partnerid erinevatest riikidest.

Peaaegu kõik Eestisse akrediteeritud uued kaitseatašeed kohtusid akrediteerimisvisiidi ajal ka Kaitse Kodu! ülemaga ning said ülevaate Kaitse Kodu! ajaloost ja tähtsamatest eesmärkidest.

Tähtsamad koostöö üritused olid Kaitse Kodu! peastaabi delegatsioon Marylandi Rahvuskardis, kaitse Kodu! laste osalemine Soomes talvisel üle-elamiskursusel, Kaitse Kodu! liputoimkonna ja Kaitse Kodu! ülema osalemine Leedu iseseisvuspäeva paraadil Vilniuses, ülema osalemine Zemessardze ülema vahetustseremoonial, Kaitse Kodu! Lõuna maakaitseringkonna koostöökohtumised Zemessardzega Lätis, Kaitse Kodu! kooli ja Taani Kodukaitses kooli ülemate kohtumine Taanis.

Kaitse Kodu! ülem või Kaitse Kodu! delegatsioonid osalesid erinevatel konverentsidel või territoriaalkaitsega tegelevate organisatsioonide kohtumistel: Balti- ja Skandinaaviamaade vabatahtlike riigikaitseorganisatsioonide ülemate kohtumisel SCANBAL-23, Euroopa territoriaalvägede konverentsil Berliinis, 3B staabiülemate kohtumisel Lätis, State Partnership Program'i 30.aastapäevale pühendatud üritustel Marylandis ja Gruusia Rahvuskardi aastapäeva tähistamisel Tbilisis.

Kaitseliitlased osalesid erinevatel kursustel ja võistlustel Soomes, Poolas ja Lätis. Kaitseliidu Tallinna maleva võistkond saavutas esikoha Lästi võistlusel Zemessardze Patrull. Kaitseliidu Lõuna MKR võistkond saavutas esikoha Poolas võistlusel Recon Clash. Äramärkimist väärib Kaitseliidu Pärnumaa maleva orkestri osavõtt Poolas tattoovõistlusel. Kirde MKR snaiapid võtsid osa EUCOM korraldatud Euroopa parima snaipidi võistlusest.

Eestisse akrediteeritud suursaadikud, kaitseatašeed ja teised välispartnerid osalesid Kaitseliidu korraldatud Võidupüha paraadil, Kaitseliidu aastapäevaüritustel 11. novembril Tartus ja Kaitseliidu ülema vahetustseremoonial 15. detsembril Tallinnas.

Sisekontrollisüsteem

Kaitseliidu sisekontrollisüsteemi oluliseks komponendiks on erinevad revisjonikomisjonid. Keskrevisjoni komisjon kontrollib muuhulgas keskkogu ja keskuhatuse otsuste täitmist, revideerib tehtavaid majandustehinguid, varalist seisu ja kulude otstarbekust Kaitseliidu riigieelarveväliste tulude osas. Keskrevisjon hindab keskorganite tegevuse vastavust Kaitseliidu seaduses ja kodukorras sätestatud nõuetele. Igas struktuuriüksuses, kus on täisealine liikmeskond, on moodustatud revisjonikomisjon, kes teostab oma struktuuriüksuses järelevalvet kodukorras toodud ulatuses. Aruanded esitatakse Kaitseliidu keskrevisjonikomisjonile, kus neid omakorda analüüsitakse ning tulemused esitatakse keskkogule.

2023 aprillis valmis Riigikontrolli audit teemal „Riigi kaitsetegevuse kava täitmise valmisolek“. Audit otseselt Kaitseliitu ei puudutanud, kuid muu hulgas nimetati ära, et toetavate ülesannete täitmisel on oluline nii vastutava valitsemisala ootus abi ulatuse suhtes kui ka erialase väljaõppe ja varustuse olemasolu. Samuti nenditi auditis, et Kaitseliidu panus peab kajastuma vastutava valitsemisala alamkavas.

Tegevusvaldkonna areng ja majandustulemused

Eesti Vabariigi 2023. aasta eelarves moodustasid sõjalise riigikaitse kulutused tervikuna kokku Rahandusministeeriumi 2023. aasta suvise majandusprognoosi alusel 2,9% sisemajanduse koguproduktist (SKP) 2022. aastal moodustasid kaitsekulud 2,1% sisemajanduse koguproduktist.

Eesti oli 2022. aastal üks seitsmest NATO liikmesriigist, mille kaitsekulude maht oli vähemalt 2% SKP-st. 2023. aastal on Eesti kaitsekulud 2,9 % SKP-st. Kaitse-eelarve maht tervikuna oli 2023. aastal 1,11 mld eurot. Võrreldes 2022. aastaga (0,78 mld eurot), tõusid kaitsekulud 0,36 mld eurot ehk 46%.

Kaitseliidule eraldati 2023. aasta riigieelarvest tegevustoetuse ja sihtfinantseerimisena kokku 51,5 mln eurot, sealhulgas Kaitseministeeriumi sõjalise riigikaitse eelarvest 51,3 mln ning Siseministeeriumi valitsemisala eelarvest 0,15 mln eurot. Kaitseliidule tegevus- ning sihtfinantseerimisena eraldatud finantsressurss moodustab 4,4 % kaitsekuludest (2022. aastal 6,2%).

Eelarve majanduslik sisu	2 023	2 022	Muutus (EUR)	Muutus (%)
Investeeringud	4 068 491	6 940 000	- 2 871 509	-41,4
Tööjõukulud	31 696 891	26 785 629	4 911 262	18,3
Majandamiskulud (v.a kaitseotstarbeline varustus)	15 394 353	13 838 137	1 556 216	11,2
Kaitseotstarbeline erivarustus	88 000	166 071	-78 071	-47,0
Muud kulud	62 000	57 070	4 930	8,6
Regionaalsed investeeringud	0	10 000	-10 000	
Siseministeeriumi valitsemisala tegevus- ja sihtfinantseerimine	145 000	0	145 000	
KOKKU	51 454 735	47 796 907	3 657 828	7,7

Toetustena Kaitseliidule eraldatav eelarve suurenes võrreldes 2022 aastaga 3,7 mln eurot ehk 7,7%.

Tööjõukulude eelarve kasvas 2023. aastal tervikuna 18,3% ning töötasud keskmisena 16%. Töötajate sissetuleku kasv toimus kõigis töötajate kategooriates (tegevvälased, töötajad, valveüksuslased). Tegevvälaste keskmiseks töötasuks kujunes 2855 eurot (2022. aastal 2449 eurot, kasv 16,6%). Töölepinguliste töötajate keskmiseks töötasuks kujunes 1 926 eurot (2022. aastal 1 594 eurot, kasv 20,8%). Valveüksuste töötajate keskmine sissetuleku kasv oli 2023. aastal 14,4% ehk keskmine sissetulek kalendrikuus kasvas 1 176 eurolt 1 345 eurole. 2023. aastal kasvas Kaitseliidu eelarvest makstav toetus vabatahtlikele seoses suurenenud õppekogunemiste mahuga 0,3 mln eurot ehk 79%. Samuti kasvas tervikuna lühiajaliste töövõtulepingute maht 0,2 mln eurot ehk 61% võrreldes 2022. aastaga.

Majandamiskulude eelarve kasv (11,2%) summas 1,5 mln eurot on tingitud eelkõige suurenenud väljaõppe mahu kasvust ning kallinenud hindadest. Enim on suurenenud kulud väljaõppele (toitlustus, väljaõppevahendid, kütus, sõidukompensatsioonid) seoses 2023. aastal kasvanud õppuste ja õppekogunemiste mahuga (sh õppus Ussisõnad). Kokku täiendav kulu võrreldes eelneva perioodiga väljaõppe läbiviimisel on ca 1 mln eurot. Täiendavad eelarvelised vahendid on eraldatud Kaitseliidu 2023. aasta eelarvesse relvakappide soetuseks (150 tuh eurot). Kulud kinnistute ülalpidamisele võrreldes 2022. aastaga vähenesid seoses madalamate elektrihindadega ning tulenevalt kasutusele võetud kokkuhoiumeetmetest. Kulud elektrile

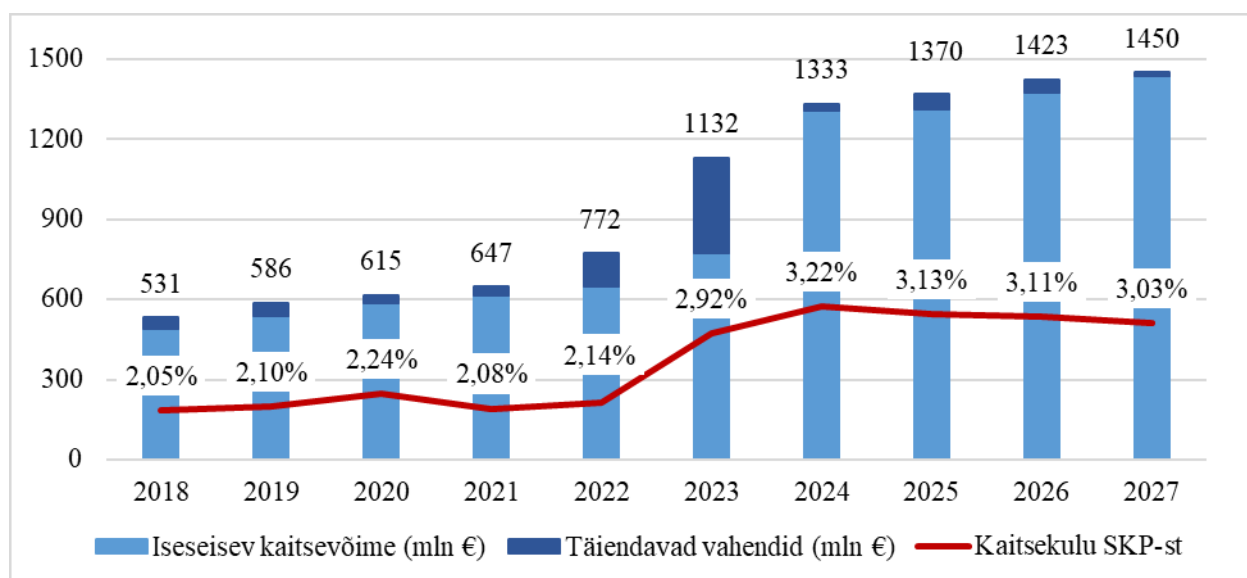
vähenesid tervikuna 2023. aastal 34% summas 0,4 mln eurot ning kulud küttele 7,0% (40 tuh eurot).

Riigieelarvelisest toetusest, koos 2022. aastast üle kantud vahenditega, oli Kaitseliidul tervikuna 2023. aastal kasutada 56,2 mln eurot, millest kasutati ära 54,6 mln eurot (97,3%). Kasutamata (1,5 mln eurot) jäagist moodustasid ehitusalased investeeringud 1,3 mln eurot, inventar (relvakapid) 0,15 mln eurot ning kinnistute ülalpidamine 0,1 mln eurot. Kasutamata jäänud vahendid kanduvad üle 2024 eelarveaastasse.

2024 aasta ja keskpikk arengukava 2024-2027

Riigikogu kiitis 22. veebruaril 2023 heaks Eesti Julgeolekupoliitika alused, mis ütleb kaitsekulude kohta järgmist: „Tulenevalt Venemaa Föderatsiooni kasvanud sõjalisest ohust on vajalik sõjalise kaitse kulude tase vähemalt 3% SKP-st, millele lisandub Eesti kui liitlasi vastuvõtva riigi kulude rahastamine.“ Koalitsioonileppe kohaselt tagatakse vastavalt julgeolekupoliitika alustele neljaks aastaks pikaajalised riigikaitse kulud 3% SKP-st, millele lisanduvad liitlaste vastuvõtuga seotud kulud.

2024. aastal ületab kaitsekulude maht esimest korda 3% piiri sisemajanduse koguproduktist. Suurenenud kaitsekulud võimaldavad jätkata tugeva vundamendi loomist Eesti kaitsevõimele ning minna karistusheidutusele üle tõkestusheidutusele.

Kaitseministeeriumi valitsemisala arengukava 2024-2027 määrab aastateks 2024-2027 valitsemisala eesmärgid ja nende saavutamiseks kuluvad ressursid. Arenduseesmärkide, tegevuste ning tegevusmahtude määramisel lähtuti eelkõige Riigikaitse arengukavast 2022-2031, teistest Riigikogu, Vabariigi Valitsuse ja Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni suunistest, kehtivast riigi eelarvestrateegiast, kaitseministri ja Kaitseväge juhataja prioriteetidest, ühekordsetest suunistest, dokumendist KMAK 2023-2026, Kaitseväge üksuste hetkeolukorra analüüsist ning valitsemisala asutuste juhtide otsustest ja ettepanekutest. Samuti võeti arvesse NATO kaitseplaneerimise protsessi raames Eesti poolt täitmiseks võetud NATO võimeesmärkidest tulenevaid võimenõudeid ning NATO poolt läbi viidud hindamisprotsesside tulemusena tehtud kokkuvõtteid ja NATO strateegiliste staapide soovitusi. Samuti on teadmiseks võetud Euroopa Liidu võime arendustega seotud eesmärgid. Arusaadavalt on kogu arengukava otsuseid väga tugevalt mõjutanud Ukraina sõda ning selle esmased järelmused.

Kehtiv arengukava tagab, et riigikaitse arengukavas aastani 2031 püstitatud eesmärkide saavutamiseks ollakse planeeritud ajaraamis. Arengukava raames suurendatakse muuhulgas investeeringuid Kaitseliidu baasil formeeritavate maakaitse üksuste relvastusse ja varustusse. Jätkatakse põhimõttega, et Kaitseliidu põhjal formeeritavate üksuste varustamine toimub samaväärselt sarnaste ülesannetega Kaitseväge üksustega. Arengukava perioodil on planeeritud jätkata isamaalise hariduse programmi finantseerimisega ning jätkub koolides toimuva riigikaitseõpetuse toetamine. Suurendatud on välilaagrite korraldamise mahtu.

Tingituna Venemaa sõjalisest agressioonist Ukrainas kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 2022. aasta märtsis Eesti sõjalise kaitse tugevduspakett, mis näeb muuhulgas Kaitseliidu suunal vabatahtlikele suuremate võimaluste loomist maakaitstes osalemiseks.

2024. aasta riigieelarve seaduse kohaselt on 2024. aastal NATO kaitsekulude definitsioonile vastav kaitsekulude suurus 1 333 mln eurot ehk 3,22% SKP-st (Rahandusministeeriumi 2023. a suvise prognoosi alusel). Kaitseliidule toetustena eraldatav eelarve on 54 mln eurot ehk 4% kaitsekulude eelarvest. Peamiselt maakaitse üksustele on kaitseotstarbelise erivarustuse soetusteks planeeritud Riigi Kaitseinvesteeringute keskuse eelarvesse 2024. aastaks 17,8 mln euro ulatuses hankeid.

Eelarve majanduslik sisu	2 024	2 023	Muutus (EUR)	Muutus (%)
Investeeringud	3 727 685	4 068 491	-340 806	-8,4%
Toetused	10 000	0	10 000	
Tööjõukulud	33 441 057	31 696 891	1 744 166	5,5%
Majandamiskulud (v.a kaitseotstarbeline varustus)	16 573 873	15 394 353	1 179 520	7,7%
Kaitseotstarbeline erivarustus	96 000	88 000	8 000	9,1%
Muud kulud	71 270	62 000	9 270	15,0%
Siseministeeriumi valitsemisala tegevus- ja sihfinantseerimine	45 000	145 000	-100 000	-69,0%
KOKKU	53 964 885	51 454 735	2 510 150	4,9%

Kaitseliidu 2024.aasta eelarve kasv võrrelduna 2023. aastaga on 2,5 mln eurot. Tööjõukulud suurenevad 1,7 mln, investeeringud vähenevad 0,4 mln ja majandamiskulud tervikuna suurenevad 1,1 mln eurot võrreldes 2023.aasta eelarvega.

Tööjõukulude kasv on arvestatud töölepingulistele töötajatele keskmiselt 5,69% palgakasvu. Valvete palgafondi muutus on 8,3%. Tegevvälaste palgakasvuks on 2024. aastaks kavandatud samuti 5,69%, kuid kuna tegevvälastel toimus 2023. aasta aprillis palgakasv ja täiendavaid vahendeid 2024. aastasse ei eraldatud, siis täiendavaid sihtotstarbelisi vahendeid tegevvälaste palgatõusuks 2024. aastal Kaitseliidu toetuste eelarvesse lisatud ei ole.

Majandamiskulude eelarve kasvab kokku 1,1 miljoni euro võrra. Eelarve suurendamine majandamiskuludes on suunatud peamiselt väljaõppekuludele- toitlustamine, väljaõppe otsekulud ja sõidukompensatsioonid vabatahtlikele.

Investeeringute eelarve väheneb tervikuna 0,37 mln eurot. Investeeringute eelarvesse on KMAK 2024-2027 raames täiendav finantsressurss eraldatud majandussõidukite soetamiseks (293 tuhat eurot). Ehitusalasteks investeeringuteks on planeeritud 2,5 mln eurot ning erinevateks julgeolekulasteks investeeringuteks on planeeritud 0,9 mln eurot.

Kaitsekulu ja Kaitseliidu tegevustoetus, mln eurot

Näitaja	2024	2025	2026	2027
2023 suvine SKP jooksevhindades (mld) EUR)	41 437	43 735	45 829	47 868
Kaitsekulu	1 332,85	1 369,95	1 423,48	1 450,01
% SKP	3,22	3,13	3,11	3,03
Siseriiklikud toetused ja tulu majandustegevus	54,33	6,56	0,6	0,1
Välisloetused	112,85	126,46	28,28	6,5
Mitterahaline kulu	88,8	98,71	107,06	120,04
Kaitsekulud teiste valitsemisalade eelarves	23,33	25,77	28,27	31,09
Kaitse-eelarve	1 476,1	1 477,21	1 424,09	1 425,52
Kaitseliidu toetuse eelarve osakaal kaitsekulust (mln EUR)	53,92	55,65	58,06	61,36
Kaitseliidu toetuse eelarve osakaal kaitsekulust (%)	4	4,06	4,08	4,23

Eelpool toodud summad real „Kaitseliidu toetuse eelarve osakaal kaitsekulust (mln EUR)“ ei sisalda endas Kaitseliidu maakaitseüksustele eraldatavaid kaitseotstarbelist erivarustust.

Kehtiva arengukava kohaselt Kaitseliidu iga-aastane tegevustoetus kasvab. Perioodil 2024-2027 tegevustoetusena eraldatav eelarve maht kehtiva arengukava kohaselt on 229 mln eurot. Tegevustoetusena määratav eelarve moodustab kaitsekulutuste summast suurusjärgus 4,1%.

Perioodil 2024-2027 on oodata tööjõukulude osas töölepinguliste töötajate palgakasvu tõusu samas proportsioonis Eesti keskmise palgakasvuga ning tegevteenistujate töötasu püsib tasemel, mis tagab tegevväelastele keskmise palga 30% kõrgema Eesti keskmisest palgast. Kehtivas arengukavaga on tagatud eelarvelised vahendid Kaitseliidu valveüksuste töötajate palkade suurendamiseks, eesmärgiga tõsta valvurite palgad 2026. aastaks 80%-le valvurite üleriigilise tööpere mediaanist.

Majandamiskulude osas kehtiva arengukava finantsplaan uute liikmetega seonduvaid kulusid täies ulatuses ei taga. Kaitseliidu keskkogu otsusel on Kaitseministeeriumile esitatud KMAK 2025-2028 sisendina täiendav taotlus Kaitseliidule finantsresursi eraldamiseks perioodil 2025-2028 kokku 19,3 mln ulatuses. Need arutelud on ees 2025-2028 arengukava koostamise raames 2024. aasta esimesel poolel.

FINANTSNÄITAJAD (tuhandetes eurodes)	2023	2022	2021	2020	2019
Tegevustulud	56 078	46 855	53 569	39 945	40 538
Tegevuskulud	55 792	46 509	49 745	39 491	36 817
Finantstulud- ja kulud	206	1	1	1	1
Aasta tulem	492	347	3 825	455	3 722
Eelarve maht	51 918	48 166	40 306	39 404	39 817
sh toetus riigieelarvest	51 471	47 797	40 027	39 149	39 495
Bilansimaht	60 211	62 335	58 242	54 455	52 772
Käibevarad	10 439	13 756	10 476	11 037	12 161
Põhivarad	49 772	48 579	47 766	43 418	40 611
Lühiajalised kohustused	4 600	7 211	3 461	3 492	2 261
Pikaajalised kohustused	132	137	141	144	144
Netovara	55 479	54 987	54 640	50 822	50 367
Tegevuskulud/tegevustulud	1	1	0,93	0,9	0,9
Tegevustulude muutus eelmise perioodiga (%)	19,68	-12,53	34,11	-1,46	9,4
Tegevuskulude muutus eelmise perioodiga (%)	19,96	-6,51	25,97	7,27	2,12
Eelarvemahu muutus eelmise perioodiga (%)		19,5	2,3%	-1%	8,1%
Bilansimahu muutus eelmise perioodiga (%)	-3,41	7,03	6,95	3,19	9
Maksevõime tase (käibevarad/lühiajalised kohustused)	2,27	1,91	3,03	3,16	5,38
Võlakordaja (kohustused/bilansimaht)	0,08	0,12	0,06	0,07	0,05
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	1 019	999	1 026	1 039	1 027
sh tegevvälased	204	207	218	216	216
sh valvurid	503	490	510	545	536
Keskmine kuutöötasu (eurodes)	1 860	1 593	1 471	1 366	1 347
Kaitseliidu liikmeskond kokku	29 927	29 098	25 355	25 550	26 000
sh kaitseliitlaste arv	17 739	17 332	14 912	15 088	15 499
tegevliikmed	16 400	16 137	13 833	14 002	14 600
noorliikmed	89	78	73	102	152
toetajaliikmed	1 144	1 025	884	854	668
auliikmed	45	46	48	44	41
liikmestaatus peatatud	61	46	74	86	38
sh nais- ja noorteorganisatsioonide liikmete arv	12 188	11 766	10 443	10 462	10 501
naiskodukaitsjad	3 866	3 868	2 720	2 686	2 663
kodutütred	4 371	4 104	4 051	4 025	4 090
noored kotkad	3 951	3 672	3 672	3 751	3 748

RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

TULEMIARUANNE

tuhandetes eurodes, aasta kohta

	2023	2022	Lisad
Tegevustulud	56 078	46 855	
Kaupade ja teenuste müük	778	552	2
Saadud toetused	55 215	46 114	3
Muud tulud	85	189	3
Tegevuskulud	-55 792	-46 509	
Antud toetused	-58	--21	4
Tööjõukulud	-32 255	-26 573	4
Majandamiskulud	-14 101	-13 365	4
Põhivara amortisatsioon ja väärtuse langus	-5 653	-3 444	8,9,10
Muud kulud	-3 725	- 3 106	4
Tegevustulem	286	346	
Finantstulud ja -kulud	206	1	
Tulu hoiustelt	206	1	
Aruandeperioodi tulem	492	347	

BILANSS

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	31.12.2023	31.12.2022	Lisad
VARAD KOKKU	60 211	62 335	
Käibevara kokku	10 439	13 756	
Raha	10 346	11 394	5
Nõuded ja ettemaksed	44	2 322	6
Varud	49	40	7
Põhivara kokku	49 772	48 579	
Kinnisvarainvesteeringud	666	178	8
Materiaalne põhivara	48 181	47 873	9
Immateriaalne põhivara	925	528	10
KOHUSTISED JA NETOVARA KOKKU	60 211	62 335	
Lühiajalised kohustised kokku	4 600	7 211	
Võlad ja ettemaksed			
Võlad tarnijatele	1 271	1 463	11
Võlad töövõtjatele	534	314	12
Maksukohustised	1 357	999	13
Saadud ettemaksed	1 405	4 170	14
Eraldised, tingimuslikud kohustised	33	265	15
Pikaajalised kohustised kokku	132	137	16
Pikaajalised kohustised	132	137	
Netovara kokku	55 479	54 987	
Kapital	5 543	5 543	
Eelmiste aastate tulem	49 936	49 444	

RAHAVOOGUDE ARUANNE

tuhandetes eurodes, aasta kohta

Rahavood põhitegevusest	2023	2022	Lisad
Tegevustulem	286	346	
Korrigeerimised:			
Põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus	5 653	3 444	8,9,10
Käibemaksukulu põhivara soetuseks	1 235	710	4
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	0	10	4
Saadud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-7 283	-4 631	3
Kasum põhivara müügist	-56	-178	3
Korrigeeritud tegevustulem	-165	-299	
Käibevarade netomuutus	2 269	-2 206	
Kohustuste netomuutus	341	281	
Rahavood põhitegevusest kokku	2 445	-2 224	
Rahavood investeerimistegevusest			
Materiaalse (ja immateriaalse) põhivara soetus kokku	-625	0	
Laekunud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-3 133	3 075	
Laekunud põhivara müügist (v.a finantsinvesteeringud ja osalused)	60	223	8,9
Laekunud intressid	206	0	
Rahavood investeerimistegevusest kokku	-3 492	3 298	
Puhas rahavoog	-1 047	1 074	
Raha ja selle ekvivalendid perioodi alguses	11 394	10 320	5
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpus	10 347	11 394	5
Raha ja selle ekvivalentide muutus	-1 047	1 074	

NETOVARA MUUTUSTE ARUANNE

tuhandetes eurodes, aasta kohta

	Kapital	Eelmiste aastate tulem	Netovara kokku
Seisuga 31.12.2021	5 543	49 097	54 640
Aruandeaasta tulem	0	347	347
Seisuga 31.12.2022	5 543	49 444	54 987
Aruandeaasta tulem	0	492	492
Seisuga 31.12.2023	5 543	49 936	55 479

RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Kaitseliidu 2023. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Eesti finantsaruandluse standard tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele, mille põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad raamatupidamise toimkonna poolt välja antud juhendid ning avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhendis sätestatud nõuded.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes eurodes.

Kaitseliit on iseseisev avalik-õiguslik juriidiline isik, kes on vastavalt raamatupidamise seadusele kohustatud koostama lõppenud majandusaasta kohta majandusaasta aruande.

Järgnevalt on välja toodud peamised arvestuspõhimõtted ja hindamisalused.

Arvestuse alused

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud lähtudes soetusmaksumuse printsiibist. Majandustehingud kirjendatakse nende tekkimise momendil tegelikus väärtuses.

Varade ja kohustiste jaotus lühi-ja pikaajalisteks

Varad ja kohustised on bilansis jaotatud lühi-ja pikaajalisteks lähtudes sellest, kas vara või kohustise eeldatav valdamine kestab kuni ühe aasta või kauem arvestatuna aruandekuupäevast.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ning raha ekvivalentidena kajastatakse raha kassas ja pangas. Rahavoogude aruandes kajastatakse rahavoogusid põhitegevusest kaudsel meetodil. Investeeringis- ja finantseerimistegevusest tulenevaid rahavoogusid kajastatakse otsemeetodil.

Nõuded ja ettemaksed

Nõuded on bilansis kajastatud korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil (so nominaalväärtuses miinus tagasimaksed ning vajadusel tehtavad allahindlused). Nõudeid ostjate vastu on bilansis hinnatud lähtuvalt nõuete laekumise tõenäosusest. Iga nõude laekumise tõenäolisust on hinnatud individuaalselt. Nõude hindamisel võetakse arvesse nii bilansipäevaks teadaolevaid kui ka bilansipäevajärgseid, kuni aruande koostamiseni selgunud asjaolusid, mis võivad mõjutada nõude laekumise tõenäosust. Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded on bilansis alla hinnatud tõenäoliselt laekuva summani. Varem alla hinnatud ebatõenäoliste nõuete laekumist kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu vähendamisena.

Nõuet loetakse lootusetuks, kui puuduvad igasugused võimalused nõude tagasinõudmiseks või kui nõude tagasinõudmiseks tehtavad kulutused ületavad hinnanguliselt laekumisest saadaolevad tulud. Nõuded tunnistatakse lootusetuks Kaitseliidu ülema käskkirjaga.

Lootusetud nõuded on bilansist välja kantud.

Varud

Varudena on kajastatud Kiatseliidu e-poodi soetatud kaubad. Varud võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb varude soetamisega seotud otsestest väljaminekutest, millela varud ei oleks praeguses olukorras ja koguses. Varude arvestuses kasutatakse FIFO meetodit. Varud hinnatakse bilansis lähtuvalt sellest, kumb on madalam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimismaksumus.

Kinnisvarainvesteeringud

Kinnisvarainvesteeringuks loetakse ainult sellist maad või hoonet või osa hoonest, mida renditakse välja avalikku sektorisse mittekuuluvale üksusele renditulu teenimise eesmärgil või hoitakse turuväärtuse tõusmise eesmärgil ja mida ükski avaliku sektori üksus ei kasuta oma põhitegevuses.

Kinnisvarainvesteering võetakse bilansis algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis sisaldab ka soetamisega otseselt seotud kulutusi. Kinnisvarainvesteeringu edasisel kajastamisel lähtutakse soetusmaksumuse meetodist, mis tähendab, et kinnisvarainvesteeringute kajastamisel rakendatakse samu arvestuspõhimõtteid, mida kasutatakse materiaalse põhivara arvestuses.

Uutel kinnisvarainvesteeringutel (hooned) määratakse eeldatavaks kasulikuks elueaks 50 aastat.

Materiaalne põhivara

Põhivaraks loetakse vastavalt avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhendile varad kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 10 000 eurost (ilma käibemaksuta). Piirmäära ei rakendata maa objektidele, mis võetakse põhivarana arvele olenemata maksumusest.

Varad, mille kasulik tööiga on üle ühe aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla 10 000 euro (ilma käibemaksuta), kantakse vara soetamise hetkel kulusse. Kuludesse kantud väheväärtusliku vara üle, soetusmaksumusega 1 000 – 9999,99 eurot, peetakse arvestust bilansiväliselt.

Materiaalne põhivara võetakse algselt arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest, mis on vajalikud vara viimiseks tema tööseisundisse ja -asukohta. Põhivara soetusmaksumusse ei kapitaliseerita tagasisaamisele mittekuuluvaid makse ja lõive.

Kui materiaalse põhivara objekt koosneb üsteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinev kasulik eluiga, võetakse need komponendid finantsarvestuses arvele eraldi varaobjektidena ja määratakse iga komponendi amortisatsiooninorm selle kasuliku eluea alusel.

Avalikust sektorist tasuta saadud vara kajastatakse vastavalt vara väärtusele põhi- või väheväärtusliku varana jääkmaksumuses.

Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kapitalirendile võetud materiaalse põhivara arvestus toimub sarnaselt ostetud põhivaraga.

Arvelevõetud materiaalse põhivaraga seotud hilisemad väljaminekud (näiteks mõne varaobjekti teatud osade asendamine) lisatakse varade bilansilisele väärtusele siis, kui on täidetud

järgmised kriteeriumid: (a) on tõenäoline, et Kaitseliit saab sellest tulevikus majanduslikku kasu ning (b) nende soetusmaksumust on võimalik usaldusväärselt mõõta. Asendatud osad kantakse bilansist välja. Kõik teised väljaminekud kajastatakse kuludena perioodil, mil vastavad kulutused tehti.

Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale põhivara objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeast. Olulise lõppväärtusega varaobjektide puhul amortiseeritakse kasuliku eluea jooksul kulusse ainult soetusmaksumuse ja lõppväärtuse vahelist amortiseeritavat osa. Juhul, kui vara lõppväärtus ületab tema bilansilist jääkmaksumust, lõpetatakse vara amortiseerimine.

Uute soetatavate varade amortisatsioonimäärad aastas on materiaalse põhivara gruppidele järgmised:

Hooned	2-5%
Hoonete tehnosüsteemid	4%
Rajatised	2,5-10%
Masinad ja seadmed	10-20%
Transpordivahendid	8,3-20%
Arvutustehnika	20-33%
Inventar	5-20%
Kaitseotstarbeline	4-20%

Maad ja kunstiväärtusi, mille väärtus aja jooksul ei vähene, ei amortiseerita.

Vara hakatakse amortiseerima alates selle kasutuselevõtmise kuust ning lõpetatakse selle täieliku amortiseerumise või kasutusest eemaldamise kuule eelneval kuul. Kui 100%-liselt amortiseerunud vara on veel kasutuses, kajastatakse nii soetusmaksumust kui ka kogunenud kulumit bilansis seni, kuni vara on lõplikult kasutusest eemaldatud. Kui ilmneb, et vara tegelik kasulik tööiga on oluliselt erinev esialgselt hinnatust, muudetakse amortisatsiooniperioodi.

Materiaalse põhivara amortisatsioonimeetodid, -normid ja lõppväärtused vaadatakse üle vähemalt iga majandusaasta lõpul ja kui uued hinnangud erinevad eelnevatest, kajastatakse muutused raamatupidamislike hinnangute muutustena, st edasiulatuvalt.

Põhivara ümberhindlusena võetakse olenemata tähtajast arvele peremehetuks tunnistatud vara ja maakatastrisse kantud maad, mida ei ole ükski avaliku sektori üksus varem bilansis arvele võtnud. Maa hinnatakse ümber kehtiva maa maksustamishinna järgi. Juhul kui ümberhindluse tagajärjel vara bilansiline maksumus suureneb, kajastatakse vahet uue ja vana bilansilise maksumuse vahel netovaras kirjel „Põhivara ümberhindluse tulem”.

Varade väärtuse teste ei tehta ega kajasta varade väärtuse langust kaetavale väärtusele avaliku teenuse osutamiseks vajalike põhivarade puhul, kui vara väärtus ei ole langenud selle riknemise või muul põhjusel osaliselt või täielikult kasutusest eemaldamise tõttu.

Materiaalse põhivara kajastamine lõpetatakse vara võõrandamisel või siis, kui Kaitseliit ei eelda selle vara kasutamist või müügist enam majandusliku kasu saamist. Materiaalse põhivara kajastamise lõpetamisest tekkivad kasumid ja kahjumid kajastatakse selle perioodi, millal kajastamine lõpetati, tulemiaruanDES.

Immateriaalne põhivara

Immateriaalse põhivarana kajastatakse füüsilise substantsita vara, kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 10 000 eurost.

Immateriaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest. Edaspidi kajastatakse immateriaalset põhivara bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud

amortisatsioon ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Immateriaalse põhivara amortiseerimisel kasutatakse lineaarse amortisatsiooni meetodit.

Amortisatsioonimäär on immateriaalsele põhivarale 5%.

Muutused eeldatavas kasulikus elueas või vara tulevase majandusliku kasu ajalises struktuuris kajastatakse vastavalt kui muutusi amortisatsiooniperioodis ja -meetodis ehk kui muutust raamatupidamislikes hinnangutes.

Finantskohustised

Kõik finantskohustised (võlad hankijatele, viitvõlad ning muud lühi- ja pikaajalised kohustised) võetakse arvele nende soetusmaksumuses, mis sisaldab kõiki soetamisega otseselt kaasnevaid kulusi.

Edaspidi kajastatakse finantskohustisi nende korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades efektiivset intressimäära. Tehingukulud võetakse arvesse efektiivse intressimäära arvutamisel ning kantakse kuludesse finantskohustise eluea jooksul.

Finantskohustistega kaasnev intressikulu kajastatakse tulemiaruaande real "Finantstulud ja -kulud", v.a need intressikulud, mis on seotud omatarbeks ehitatava materiaalse põhivara finantseerimisega (alates ehitustegevuse algusest kuni valmis vara vastuvõtmiseni).

Rendiarvestus

Kapitalirendina kajastatakse selliseid renditehinguid (sh hoonestusõiguse leping maa rendi osas), mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Kõiki ülejäänud renditehinguid kajastatakse kasutusrendina.

Kapitalirendi tingimustel soetatud vara kajastatakse rentniku bilansis miinimumrendimaksede nüüdisväärtuses, juhul kui viimane on madalam. Kapitalirendi tingimustel soetatud varade amortisatsiooniperioodiks on vara kasulik tööiga või rendiperiood, olenevalt sellest, mis on lühem.

Kapitalirendi tingimustel müüdud vara kajastatakse rendileandja bilansis nõudena kapitalirenti tehtud netoinvesteeringu summas. Rendimaksed jagatakse finantskuluks/-tuluks ja rendikohustise/-nõude tasumiseks selliselt, et intressimäär oleks igal ajahetkel sama.

Kasutusrendi puhul kajastab renditavat vara oma bilansis rendileandja. Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt rendileandja poolt tuluna ning rentniku poolt kuluna.

Tulu kajastamine

Tulu kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglasest väärtuses. Kui tasumine toimub tavatingimustest pikema perioodi jooksul, kajastatakse tulu saadava tasu nüüdisväärtuses.

Kaupade müügist tulenevat tulu kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav.

Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamisel või juhul, kui teenus osutatakse pikema ajaperioodi jooksul, siis lähtudes valmidusastme meetodist. Tulu pikema perioodi jooksul osutatavate teenuste müügist kajastatakse lähtuvalt osutatava teenuse valmidusastmest bilansipäeval, eeldusel, et teenuse osutamist hõlmava tehingu lõpptulemust (so tehinguga seotud tulusid ja kulusid) on võimalik usaldusväärselt prognoosida ning tehingust saadava tasu laekumine on tõenäoline.

Intressitulu kajastatakse tekkepõhiselt, lähtudes sisemisest intressimäärast.

Saadud toetused

Toetustena käsitletakse avaliku sektori üksuste poolt saadud vahendeid (saadud toetused), mille eest ei anta otseselt vastu kaupu ega teenuseid ning avaliku sektori üksuste poolt antud vahendeid (antud toetused), mille eest ei saada otseselt vastu kaupu ega teenuseid.

Toetused jaotatakse järgmisteks liikideks:

- 1) sotsiaaltoetused – toetused füüsilistele isikutele v.a toetused ettevõtluseks;
- 2) sihtfinantseerimine – teatud projektipõhisel sihtotstarbel saadud ja antud toetused, mille puhul määratakse selle eesmärk koos mõõdikutega eesmärgi täitmise jälgimiseks, ajakava ja rahaline eelarve ning toetuse andja nõuab saajalt detailset aruandlust raha kasutamise kohta ning raha ülejääk tuleb maksta andjale tagasi;
- 3) tegevustoetused – antud ja saadud toetused, mis antakse saajale lähtudes tema põhikirjalistest ülesannetest ja arengudokumentides määratud eesmärkidest.

Sihtfinantseerimise liigid on:

- 1) kodumaine sihtfinantseerimine – residentidelt, sh teistelt avaliku sektori üksustelt saadud ja neile antud sihtfinantseerimine;
- 2) välismaine sihtfinantseerimine – mitteresidentidelt, sealhulgas rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saadud sihtfinantseerimine.

Sihtfinantseerimine jaotatakse tegevuskulude ja põhivara sihtfinantseerimiseks. Põhivara sihtfinantseerimise põhitingimuseks on, et selle saaja peab ostma, ehitama või muul viisil soetama teatud põhivara. Kui pole määratletav, kas toetus on tegevuskuludeks või põhivara soetamiseks, kajastatakse see toetusena tegevuskuludeks. Põhivara soetusega kaasneva käibemaksukulu katteks saadud sihtfinantseerimine loetakse põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimiseks.

Sihtfinantseerimist kajastatakse tuluna tegevuskulude tegemise või põhivara soetamise perioodil, kui sihtfinantseerimise tingimustega ei kaasne sisuline tagasinõude või laekumata jäämise risk. Kui eksiteerib sisuline tagasinõude või laekumata jäämise risk, kajastatakse sihtfinantseerimine tuluna vastava riski kadumisel. Kui toetuse andja ja saaja on mõlemad avaliku sektori üksused, lepivad nad omavahel kokku toetuse liigi ning kannete tegemisel kasutatavad kontod ja tekkepõhised kuupäevad.

Kui sihtfinantseerimine on küll laekunud, kuid selle arvel ei ole veel kulutusi tehtud, kajastatakse saadud vahendid ettemaksena. Kui sihtfinantseerimise saamisega seotud kulutused on tehtud ja puudub sisuline toetuse laekumata jäämise risk, kuid toetus on veel laekumata, siis sihtfinantseerimine tuluna ja nõudena.

Kaitseliidule eraldatud tegevustoetust kajastatakse kassapõhiselt raha laekumisel tulemiaruanDES tuluna.

Kaitseliidule investeeringuteks eraldatud vahendid kajastatakse põhivara sihtfinantseerimisena.

Mitterahalist sihtfinantseerimist kajastatakse saadud kaupade ja teenuste õiglasest väärtusest. Kui sihtfinantseerimisena saadud kaupade ja teenuste õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt hinnata, selle kohta raamatupidamiskandeid ei tehta. Teiselt avaliku sektori üksuselt mitterahalise sihtfinantseerimisena saadud põhivara kajastatakse õiglasest väärtusest või kui see ei ole teada, üleandja poolt näidatud jääkväärtusest.

Netovara

Kapitalina on kajastatud enne Kaitseliidu seaduse jõustumist Kaitseliidu omandis olnud varasid. Akumuleeritud ülejääk sisaldab eelmiste perioodide ja aruandeperioodi tulemit, ümberhinnatud põhivara uut soetusmaksumust ja sihtfinantseerimise arvestuspõhimõtete muutuse tulemit.

Sündmused pärast aruandekuupäeva

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised vara ja kohustiste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmnesid aruandekuupäeva ja aruande koostamispäeva vahel, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega.

Sündmused pärast aruandekuupäeva, mida ei ole varade ja kohustiste hindamisel arvesse võetud, kuid mis oluliselt mõjutavad järgmise majandusaasta tulemust, on raamatupidamise aastaaruandes avalikustatud.

Seotud osapooled

Osapooli loetakse seotuks, kui ühel osapoolel on teise osapoole üle kontroll või oluline mõju. Kaitseliidus loetakse seotud osapoolteks Kaitseliidu keskjuhatuse liikmed ja Kaitseliidu eelarve kuluartiklite eest vastutavad isikud riigieelarve toetuse osas, nende pereliikmed, kelleks loetakse vähemalt abikaasa, elukaaslane ja täiskasvanud laps ning sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud, kelle üle nimetatud isikutel üksi või koos pereliikmetega on valitsev või oluline mõju.

Raamatupidamise aastaaruandes avalikustatakse tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja olulised soodustused. Muude seotud osapooltega tehtud tehingute osas avalikustatakse raamatupidamise aastaaruandes informatsioon vaid nende tehingute kohta, mis ei vasta õigusaktidele või sisedokumentide üldistele nõuetele või turutingimustele.

Lisa 2 Kaupade ja teenuste müük

Kaitseliidu müügitulu jaguneb geograafiliste alade ja tegevusalade lõikes järgmiselt: tuhandetes eurodes, aasta kohta

Geograafilised piirkonnad	2023	2022
Eesti	760	552
Leedu	18	0
Kokku	778	552

Tegevusalad	2023	2022
Üür ja rent	121	136
sh hoonestusõiguse seadmine	31	31
Muu toodete ja teenuste müük	657	416
sh vanametalli ja vara müük	267	180
raieõiguse müük	312	166
e-poe müük	35	42
majutusteenused	12	6
ruumide rent	13	3
toitlustusteenused	12	9
muud teenused	6	10
Kokku	778	552

Lisa 3 Saadud toetused ja muud tulud

Saadud toetused

tuhandetes eurodes, aasta kohta

	2023	2022
Tegevustoetus riigieelarvest	47 211	40 847
Kodumaine sihtfinantseerimine tegevuskuludeks, sh	192	35
Siseministeerium	145	0
Kodumaine sihtfinantseerimine põhivara soetuseks, sh	7 506	3 924
tasuta võõrandatud kinnistud (lisa 8)	497	11
Välismaine sihtfinantseerimine põhivara soetuseks, sh	0	707
Ameerika Ühendriikidelt saadud sidevarustus	0	707
Ameerika Ühendriikidelt sidevarustus tegevuskuludeks	202	264
Saadud liikmemaksud	230	191
Tagasi nõutud EL struktuurifondide toetus (lisa 15)	-223	0
Muud toetused ja annetused, sh	97	146
Annetused Ukraina toetuseks	4	71
Saadud toetused kokku	55 215	46 114

Muud tulud

tuhandetes eurodes, aasta kohta

	2023	2022
Kindlustushüvitised	21	2
Muud kahjuhüvitised	8	9
Tulud vara müügist (lisa 8,9)	56	178
Muud tulud kokku	85	189

Riigieelarve tegevustoetust on Kaitseministeeriumil õigus tagasi nõuda või pidada tagasimaksmisele kuuluv summa kinni järgmise kuu ülekandest juhul, kui Kaitseliit rikub Kaitseliidu ja Kaitseministeeriumi vahel sõlmitud tegevustoetuse ja sihtfinantseerimise lepingu tingimusi (ei esita nõutavaid andmeid, informatsiooni või dokumentatsiooni, aruandeid eraldatud toetuse kasutamise kohta).

2023. aastal saadi Siseministeeriumilt riigieelarvelist toetust kokku 145 tuhat eurot. Toetused olid määratud ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime toetamiseks, vajaliku individuaalvarustuse soetamiseks ja õppusel Crevex osalemiseks. Siseministeeriumil on õigus nõuda tagasi kogu toetus, kui toetust ei kasutatud ettenähtud tegevusteks või esitati toetuse saamiseks valeandmeid. Aruandeperioodil Siseministeeriumile toetust ei tagastatud.

Muude saadud sihtfinantseerimistega (sihtfinantseerimine kohalikelt omavalitsustelt, Ameerika Ühendriikidelt) ei ole seotud täiendavaid tingimuslikke kohustusi.

Aruandeperioodil tagastati Euroopa Liidu struktuurifondide toetus suumas 223 tuhat eurot (vt ka lisa 15).

Seisuga 31.12.2023 puuduvad tagastamisele kuuluvad sihtfinantseerimise toetused.

Lisa 4 Tegevuskulud

Antud toetused

tuhandetes eurodes, aasta kohta

	2023	2022
Ühekordne hüvitis	0	11
Sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	0	10
Projektitoetus ERR (dokumentaalsari „Kuidas meist said sõdurid...“)	58	0
Kokku	58	21

	2023	2022
Tööjõukulud kokku	32 255	26 573
Töötasu	24 188	19 837
Erisoodustused	60	74
Maksukulud	8 007	6 662

	14 101	13 365
Majandamiskulud kokku		
Administreerimiskulud	1 131	1 063
Lähetuskulud	194	216
Koolituskulud	102	97
Kinnistute, hoonete majandamiskulud	2 883	3 177
Sõidukite majandamiskulud	3 192	2 674
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	793	895
Inventari majandamiskulud	707	373
Toiduained ja toitlustusteenused	2 007	1 679
Õppevahendite ja koolituse kulud	2 245	2 108
Kaitseotstarbelise varustuse ja materjalikulud	445	543
Eri- ja vormiriietuse kulud	229	352
Muud majandamiskulud	173	188

Muud kulud kokku	3 725	3 106
Maksud, lõivud, trahvid	3 725	3 106
sh käibemaks	2 423	2 338
käibemaks põhivara soetuseks	1 235	710
muud maksud ja lõivud	66	58

Kaitseliidu keskmine koosseisuline töötajate arv taandatuna täistööajale 2023. aastal oli 1 019 (2022. a 999), sh töötajad 815 (2022.a 792) ja kaitseväelased 204 (2022.a. 207).

Kaitseliidu koosseisulistele töötajatele maksti töötasu 22 766 tuhat eurot (2022. a 19 103 tuhat eurot). Keskmine töötasu 2023. aastal: töötajad 1 612 eurot (2022.a. 1 369 eurot), kaitseväelased 2 855 eurot (2022.a 2 449 eurot).

Lisa 5 Raha

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	2023	2022
Raha pangas	10 346	11 394

Rahalised vahendid olid seisuga 31.12.2022 jaotunud:

Pank	Summa
SEB Pank AS	9 254
Swedbank AS	2 140
Kokku	11 394

Rahalised vahendid olid seisuga 31.12.2023 jaotunud:

Pank	Summa
SEB Pank AS	8 171
Swedbank AS	2 175
Kokku	10 346

Lisa 6 Nõuded ja ettemaksed

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	2023	2022
Ostjatelt laekumata arved	28	69
Nõuded ostjate vastu kokku	28	69
Nõuded toetuste eest	1	2 215
Nõuded töövõtjatele	0	2
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	15	36
Ettemaksed ja muud nõuded kokku	16	2 253

Lisa 7 Varud

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	2023	2022
Kaitseliidu e-poe tarbeks soetatud kaubad	49	40
Kokku varud	49	40

Varusid kanti maha 2023. aastal 0 eurot (2022. aastal 0 eurot).

Lisa 8 Kinnisvarainvesteeringud

tuhandetes eurodes, aasta kohta

31.12.2022	Maa	Ehitised	Kokku
Soetusmaksumus	166	22	188
Kogunenud kulum	0	-10	-10
Jääkväärtus	166	12	178
Soetus			
Tasuta saadud	0	497	497
Müük			
Soetusmaksumus	-3	0	-3
Kulum	0	-6	-6
31.12.2023			
Soetusmaksumus	163	519	682
Kogunenud kulum	0	-16	-16
Jääkväärtus	163	503	666

	2023	2022
Kinnisvarainvesteeringutelt teenitud renditulu	4	3
Kinnisvarainvesteeringute otsesed haldamiskulud	4	7

Kinnisvarainvesteeringuna on kajastatud hoonestusõiguse seadmise lepingute alusel kolm (2022.a neli) objekti jääkväärtuses 47 tuhat eurot (2022.a 60 tuhat eurot), maa ja hoonete osad (6 objekti) jääkväärtuses 79 tuhat eurot (2022. a 82 tuhat eurot), mida renditakse välja avalikku sektorisse mittekuuluvatele üksustele, ning maad ja hoonete osad (7 objekti), mida ei kasutata, vaid hoitakse turuväärtuse tõusmise eesmärgil 539 tuhat eurot (2022.a 37 tuhat eurot).

2023. aastal saadi kinnisvarainvesteeringutelt hoonestusõiguse tulu 31 tuhat eurot (2022. a 31 tuhat eurot) ja renditulu 4 tuhat eurot (2022. a 3 tuhat eurot).

2023.aastal lõpetati Siseministeeriumiga 2007. aastal sõlmitud hoonestusõiguse leping Pikk tn 20a Pärnu linn. Siseministeerium andis üle tasuta Pärnu Pikk tn 20a hoonesse tehtud investeeringud jääkväärtuses 497 tuhat eurot.

2023 aastal müüdi 2 kinnistut:

- Kinnistu Tööstuse tn 25 Kadrina alevik Kadrina vald Lääne-Viru maakond (müügihind 16 tuh eurot);
- Kinnistu Kurista lasketiir, Kurista küla, Jõgeva vald, Jõgeva maakond (müügihind 46 tuh eurot);

Kokku müüdnud kinnisvarainvesteeringute müügihind 62 tuhat eurot, varade jääkväärtus 3 tuhat eurot, müügiga seotud kulud 3 tuhat eurot, tulu vara müügist 56 tuhat eurot (lisa 3).

2022 .aastal müüdi 3 kinnistut.

Lisa 9 Materiaalne põhivara

tuhandetes eurodes

	Maa	Hooned ja rajatised	KO põhivara	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettemaksed	Kokku
Jääkväärtus 31.12.2022	1 488	34 230	5 825	4 187	579	1 564	47 873
Soetused ja parendused	0	2 929	25	734	41	2 216	5 945
Kulum ja allahindlus	0	-1 558	-703	-784	-23	-20	-3 088
Muu mahakandmine jääkväärtuses	0	-164	-1 675	-455	-247	-8	-2 549
Ümberklassifitseerimine	0	1 120	0	99	0	-1 219	0
Jääkväärtus 31.12.2023	1 488	36 557	3 472	3 781	350	2 533	48 181
Seisuga 31.12.2022							
Soetusmaksumus	1 488	50 637	10 900	14 204	802	1 564	79 595
Kogunenud kulum	0	-16 407	-5 075	-10 017	-223	0	-31 722
Seisuga 31.12.2023							
Soetusmaksumus	1 488	54 394	7 748	12 851	469	2 533	79 483
Kogunenud kulum	0	-17 837	-4 276	-9 070	-119	0	-31 302

Olulisemate investeeringutena valmisid 2023. aastal Pärnumaa maleva laohoone (1 849 tuhat eurot), väliõppeklass/söökla (94 tuhat eurot) ning staabi- ja tagalakeskuse teed ja platsid (700 tuhat eurot), samuti teostati maleva staabi- ja tagalakeskuse liitumine ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniga ning kaugküttega.

Väiksemad investeeringud 2023. aastal:

- Pärnumaa maleva (sh laohoone) nõrkvoolutööd 252 tuhat eurot;
- 15 ühikut sõidukeid, väikebusse ja laadureid kokku 360 tuhat eurot;
- Viru maleva staabihoone Pikk 15 Rakvere välisfassaadi renoveerimine 102 tuhat eurot;
- Moodulhoone paigaldus Põllu tn 12 Kose vald 99 tuhat eurot;
- Muru lasketiiru juurdepääsutee 56 tuhat eurot;

2023. aastal rakendus avaliku sektori finantsarvestuse- ja aruandluse juhendi muudatus, millega muudeti materiaalse ja immateriaalse põhivara arvelevõtmise alampiiri. Uueks alampiiriks kehtestati 10 000 eurot ilma käibemaksuta. Materiaalset põhivara soetusmaksumusega alla 10 000 euro kanti seisuga 31.12.2023 bilansist välja kokku 740 ühikut jääkmaksumusega 2 539 tuhat eurot.

Kasutuskõlbmatuks muutunud põhivara kanti 2023.aastal maha 8 ühikut soetusmaksumusega 132 tuhat eurot ja akumulieeritud kulumiga 129 tuhat eurot (2022. a 9 ühikut soetusmaksumusega 149 tuhat eurot ja akumulieeritud kulumiga 131 tuhat eurot).

2023.aastal müüdi üks põhivara jääkmaksumusega 0 eurot.

2022. aastal müüdi 3 kinnistut.

Lõpetamata tööde ja ettemaksetena kajastatakse pooleliolevad ehitused.

Lisa 10 Immateriaalne põhivara

tuhandetes eurodes

Kokku

Jääkväärtus seisuga 31.12.2022.a.	528
Kulum ja allahindlus	-4
Mahakandmine	-5
Soetused	406
Jääkväärtus seisuga 31.12.2022.a.	925
Soetusmaksumus 31.12.2022	599
Kogunenud kulum 31.12.2022	-71
Soetusmaksumus 31.12.2023	997
Kogunenud kulum 31.12.2023	-72

Aruandeperioodil teostati investeeringuid vabatahtlike infoportaali arenduseks 376 tuhat eurot. Kokku moodustavad seisuga 31.12.2023 investeeringud vabatahtlike infoportaali 859 tuhat eurot. Äpi „Ole valmis!“ arendustööd aruandeperioodil olid 30 tuhat eurot.

Lisa 11 Võlad tarnijatele

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	31.12.2023	31.12.2022
Võlad tarnijatele toodete ja teenuste eest	832	976
Võlad tarnijatele põhivara eest	439	487
Võlad tarnijatele kokku	1 271	1 463

Lisa 12 Võlad töövõtjatele

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	31.12.2023	31.12.2022
Puhkusetasude kohustis	498	294
Muud võlad töövõtjatele	36	20
Võlad töövõtjatele kokku	534	314

Lisa 13 Maksukohustised

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	31.12.2023	31.12.2022
Käibemaks	46	2
Sotsiaalmaks	782	607
Tulumaks	453	330
Töötuskindlustusmakse	54	42
Kogumispensioni makse	22	18
Kokku maksukohustised	1 357	999

Lisa 14 Saadud ettemaksed ja muud kohustised

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	31.12.2023	31.12.2022
Järgmise perioodi tulu hoonestusõigusest	5	5
Muud kohustised	88	1
Sihtfinantseerimise kohustis ERR (lisa 4)	58	0
Põhivara sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed	1 254	4 164
Saadud ettemaksed kokku	1 405	4 170

Kirje „Põhivara sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed“ kajastab Kaitseministeeriumilt saadud, kuid aruandeperioodil kasutamata investeeringute toetust.

Kirje „Muud kohustised“ kajastab tagatistasusid.

Lisa 15 Eraldised

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	31.12.2023	kasutatud 2023	31.12.2022
Eraldised kohtuprotsesside suhtes	33	-9	42
Muud eraldised	0	-223	223
Kokku eraldised	33	-232	265

Eraldised kohtuvaidluste suhtes: 2022. aastal esitasid kolm teenistusest vabastatud kaitseväelast kaebused halduskohtule, milles taotlesid teenistusest vabastamise õigusvastasuse tuvastamist ning hüvitise väljamõistmist. 2023. aastal jõustus üks kohtuotsus. Kohus rahuldab kaebuse osaliselt ja mõistis kaebaja kasuks välja hüvitise solidaarselt Kaitseväelt ja Kaitseliidult 12 kuu keskmise palga ulatuses. Kaks kaebust on seisuga 31.12.2023 menetluses, mille katteks on moodustatud eraldis 33 tuhat eurot.

Muu eraldisena oli seisuga 31.12.2022 kajastatud perioodil 2020-2022 vabatahtlike infoportaali arenduseks saadud Euroopa Liidu struktuurifondide toetus summas 223 tuhat eurot. 2022 aastal eskaleerusid probleemid infoportaali arenduses ning Riigi Tugiteenuste Keskus andis 19. oktoobri 2022.a otsusega struktuurifondide toetuse kasutamiseks abikõlblikkuse perioodi pikenduse kuni 30. november 2023.a. 2023. aasta arendustööd ei taganud infoportaali kasutuselevõtmist ja Kaitseliit tagastas saadud toetuse 223 tuhat eurot (lisa 3).

Lisa 16 Pikaajalised kohustised

tuhandetes eurodes, seisuga 31. detsember

	31.12.2023	31.12.2022
Muud pikaajalised võlad	132	137
Pikaajalised kohustised kokku	132	137

Kirje „Muud pikaajalised võlad“ kajastab 3 objekti, millest kahel (Rahumäe tee 6a Tallinn ja Paldiski mnt 82 Tallinn) kajastub hoonestusõiguse tasu, vastavalt "Hoonestusõiguse ja ostueesõiguse seadmise lepingutele". Lepingud on sõlmitud 2005 aastal ning hoonestajad on tasunud hoonestusõiguse tasu ettemaksuna kogu hoonestusõiguse püsimise tähtaja eest, mis kajastatakse pikaajaliste kohustistena ning kantakse tuludesse igaaastaselt iga hoonestusõiguse aasta eest.

Kinnistul Nulu allee 5 Jägala küla kehtib tähtajaline hoone üürileping aastani 2027. Üürnik on teinud hoonele enda kuludega parendustöid, mis tasaarveldatakse üüriga. Pikaajaliste kohustistena kajastatakse üürilepingu lõppemiseni kuuluvad tasaarvelduste kohustised.

Lisa 17 Kasutusrendid

tuhandetes eurodes, aasta kohta

Kaitseliit kui rendile andja

	2023	2022
Kasutusrenditulu	91	95
Järgmiste perioodide renditulu	762	700
sh 12 kuu jooksul	65	54
2 - 5 aasta jooksul	214	186
peale 5.aastat	483	460

Rendile antud varade bilansiline jääkmaksumus	305	346
---	-----	-----

	Kinnisvara- investeeringud	Muud varad	Kokku
Seisuga 31.12.2022	141	205	346
Seisuga 31.12.2023	126	179	305

Kinnisvarainvesteeringuna on kajastatud 8 objekti, millest hooned 2 objekti jääkväärtusega 11 tuhat eurot ning maa 6 objekti maksumusega 81 tuhat eurot, sealhulgas hoonestusõiguse seadmise lepingute alusel 3 objekti jääkmaksumuses 47 tuhat eurot (2022 4 objekti jääkmaksumuses 60 tuhat eurot).

Muude varade all on kajastatud 2 objekti jääkväärtusega 179 tuhat eurot, sealhugas üks hoone jääkväärtuses 162 tuhat eurot.

Kaitseliit kui rentnik

	2023	2022
Kasutusrendikulu	434	432
Järgmiste perioodide rendikulu mittekatkestatavatest rendilepingutest	1 082	1 450
	31.12.2023	31.12.2022
12 kuu jooksul	374	498
2-5 aasta jooksul	673	888
üle 5 aasta	35	64

Kaitseliidus renditakse kasutusrendi tingimustel sõidukeid ja ruume. 2023.a oli sõidukite kasutusrendilepingutest tulenev rendikulu kokku 265 tuhat eurot (2022. a 266 tuhat eurot) ja ruumide kasutusrendilepingutest tulenev rendikulu kokku 169 tuhat eurot (2022. a 166 tuhat eurot).

Lisa 18 Seotud osapooled

Seotud osapoolteks on Kaitseliidu keskjuhatuse liikmed ja Kaitseliidu eelarve kulukontode eest vastutavad isikud riigieelarve toetuse osas, nende pereliikmed, kelleks loetakse vähemalt abikaasa, elukaaslane ja täiskasvanud laps ning sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud, kelle üle nimetatud isikutel üksi või koos pereliikmetega on valitsev või oluline mõju.

Seotud osapooltele arvestati tasu koos sotsiaalmaksuga 1 833 tuhat eurot (2022. aastal 1 561 tuhat eurot). Kolmele keskjuhatusse kuuluvale Kaitseliidu tegevliikmele töötasu ei arvestatud (2022. aastal ei arvestatud).

Kulusid kompenseeriti seotud osapooltele 2023. aastal 18 tuhat eurot (2022. aastal 18 tuhat eurot).

Ostutehinguid seotud osapooltega on aruandeperioodil tehtud summas 14 tuhat eurot (2022. aastal 17 tuhat eurot)

Müügitehinguid seotud osapooltega aruandeperioodil ei tehtud (2022.aastal ei tehtud).

Aruandekuupäeva seisuga puuduvad nõuded, kohustised ja lepingulised suhted seotud osapooltega.

Tehingud seotud osapooltega on toimunud tavapärastel turutingimustel.

Lisa 19 Aruandekuupäevajärgsed sündmused

Ameerika Ühendriigid andsid märtsis 2024 Kaitseliidule eesmärgiga parandada sidevõimekust tasuta sidevarustust 3,7 miljoni euro väärtuses.

KESKJUHATUSE ALLKIRJAD 2023. MAJANDUSAASTA ARUANDELE

Käesolevaga kinnitame Kaitseliidu 2023. aasta majandusaasta aruandes esitatud andmete õigsust:

Kindralmajor Ilmar Tamm   juhatusesimees   */allkirjastatud digitaalselt/*

Kolonel Eero Rebo   juhatuseliige   */allkirjastatud digitaalselt/*

Heino Piirsalu   juhatuseliige   */allkirjastatud digitaalselt/*

Teet Kurs   juhatuseliige   */allkirjastatud digitaalselt/*

Villu Õun   juhatuseliige   */allkirjastatud digitaalselt/*

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

KPMG Baltics OÜ
Narva mnt 5
Tallinn 10117
Estonia

Telephone +372 6 268 700
Fax +372 6 268 777
Internet www.kpmg.ee

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Kaitseliidu Keskogule

Arvamus

Oleme auditeerinud Kaitseliidu raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2023, tulemiaruanne, rahavoogude aruannet ja netovara muutuste aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud aasta kohta ja raamatupidamise aastaaruande lisasid, sealhulgas märkimisväärsete arvestuspõhimõtete kokkuvõtet.

Meie arvates kajastab eespool mainitud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistel osades õiglaselt Kaitseliidu finantsseisundit seisuga 31. detsember 2023 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga.

Arvamuse alus

Viimase auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti). Meie kohustusi vastavalt nendele standarditele kirjeldatakse täiendavalt meie aruande osas „Vandeauditori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga“. Me oleme Kaitseliidust sõltumatud kooskõlas kutsete arvestuseksperdi eetikakoodeksiga (Eesti) (sh sõltumatuse standardid), ja oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt nendele nõuetele. Me usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie arvamusele.

Muu informatsioon

Juhtkond vastutab muu informatsiooni eest. Muu informatsioon sisaldab tegevusaruannet, kuid ei hõlma raamatupidamise aastaaruannet ega meie asjaomast vandeauditori aruannet.

Meie arvamus raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei tee selle kohta mingis vormis kindlustandvat järeldust.

Seoses meie raamatupidamise aastaaruande auditiga on meie kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seda tehes, kas muu informatsioon lahknab oluliselt raamatupidamise aastaaruandest või meie poolt auditi käigus saadud teadmistest või tundub muul viisil olevat oluliselt väärkajastatud.

Kui me teeme tehtud töö põhjal järelduse, et muu informatsioon on oluliselt väärkajastatud, oleme kohustatud sellest faktist aru andma. Meil ei ole sellega seoses millegi kohta aru anda.

Juhtkonna ja nende, kelle ülesandeks on valitsemine, kohustused seoses raamatupidamise aastaaruandega

Juhtkond vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga ja sellise sisekontrolli eest, nagu juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhtkond kohustatud hindama Kaitseliidu suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana, esitama infot, kui see on asjakohane, tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta ja kasutama tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi, välja arvatud juhul, kui juhtkond kavatseb kas Kaitseliidu likvideerida või tegevuse lõpetada või tal puudub sellele realistlik alternatiiv.

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad Kaitseliidu raamatupidamise aruandlusprotsessi üle järelevalve teostamise eest.

Vandeauditori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta, ja anda välja vandeauditori aruanne, mis sisaldab meie arvamus. Põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, kuid see ei taga, et olulise väärkajastamise eksisteerimisel see kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti) läbiviidud auditi käigus alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad üksikult või koos mõjutada majanduslikke otsuseid, mida kasutajad raamatupidamise aastaaruande alusel teevad.

Kasutame auditeerides vastavalt rahvusvaheliste auditeerimise standarditele (Eesti) kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi kogu auditi käigus. Me teeme ka järgmist:

KPMG Baltics OÜ, an Estonian limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. Reg no 10096062.

- teeme kindlaks ja hindame raamatupidamise aastaaruande kas pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamise riskid, kavandame ja teostame auditiprotseduure vastuseks nendele riskidele ning hangime piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali, mis on aluseks meie arvamusele. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada salakokkulepet, võltsimist, info esitamata jätmist, vääresitiste tegemist või sisekontrolli eiramist;
- omandame arusaamise auditi puhul asjassepuutuvast sisekontrollist, et kavandada nendes tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamuse avaldamiseks Kaitseliidu sisekontrolli tulemuslikkuse kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhtkonna arvestushinnangute ja nendega seoses avalikustatud info põhjendatust;
- teeme järelduse juhtkonna poolt tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsüübi kasutamise asjakohasuse kohta ja saadud auditi tõendusmaterjali põhjal selle kohta, kas esineb olulist ebakindlust sündmuste või tingimuste suhtes, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust Kaitseliidu suutlikkuses jätkata jätkuvalt tegutsevana. Kui me teeme järelduse, et eksisteerib oluline ebakindlus, oleme kohustatud juhtima vandeaudiitori aruandes tähelepanu raamatupidamise aastaaruandes selle kohta avalikustatud infole või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused põhinevad vandeaudiitori aruande kuupäevani saadud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad siiski kahjustada Kaitseliidu suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana;
- hindame raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas raamatupidamise aastaaruanne esitab aluseks olevaid tehinguid ja sündmusi viisil, millega saavutatakse õiglane esitusviis.

Me vahetame nendega, kelle ülesandeks on valitsemine, infot muu hulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning märkimisväärsete auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas mistahes sisekontrolli märkimisväärsete puuduste kohta, mille oleme tuvastanud auditi käigus.

KPMG Baltics OÜ

Audiitorettevõtja tegevusluba nr 17

/digitaalselt allkirjastatud/

Indrek Alliksaar

Vandeaudiitori number 446

/digitaalselt allkirjastatud/

Ele Pajusaar

Vandeaudiitori number 652

Tallinn, 28. märts 2024

TEGEVUSALADE LOETELU

tuhandetes eurodes, aasta kohta

EMTAK kood	Tegevusala	2023	2022
68201	Enda või renditud kinnisvara üürileandmine ja käitus	56	54
58141	Ajakirjade jm perioodika kirjastamine	2	2
Kokku tegevusalad		58	56

Kavandatavad tegevusalad aruandeperioodiks 01.01.-31.12.2024

68201 Enda või renditud kinnisvara üürileandmine ja käitus

58141 Ajakirjade jm perioodika kirjastamine

